

Echipa redacțională:

arh. Ileana TUREANU - președinte UAR
Răzvan HATEA - tehoredactare și fotografie
arh. Ioana ALEXE - redactor
Aurelian ARIF - redactor
Vlad BRĂTULEANU - tehoredactare
Claudia ȘTEFĂNESCU - corectură

Coordonator:

arh. Ileana TUREANU - președinte UAR

Redactor responsabil:

Răzvan HATEA

www.uniuneaarhitectilor.ro/BIUAR
ISSN 1582-2117

arh. Marina MACARIE - sigla BIUAR

Se distribuie gratuit
din Fondul Timbrului de Arhitectură

Contact

Centrul de Cultură Arhitecturală /
Secretariat /
Revista Arhitectura / Biblioteca
str. Jean Louis Calderon, nr. 48, București,
sectorul 2, cod 020038

Secretariat: tel. 021.315.60.73, 0737.017.785,
uar_contact@yahoo.com,
secretariat@uniuneaarhitectilor.ro

Revista Arhitectura: tel. 0768.198.178,
0768.198.179,
office@arhitectura-1906.ro

Biblioteca (program cu publicul):
L-V - 10:00-16:00, tel. 021.310.91.94,
biblioteca@uniuneaarhitectilor.ro

**ACAD. PROF. ARH. DORIN ȘTEFAN
„OAMENII CARE TRĂIESC ÎNTR-UN
MEDIU CULTURAL, ARHITECTURAL,
TRĂIESC MULT MAI FERICIȚI”**

1/2025

Din cuprins:

RECUPERAREA PATRIMONIULUI

**BIENALA DE ARHITECTURĂ DE LA
VENEȚIA**

PREMII INTERNAȚIONALE

O EXPOZIȚIE EVENIMENT

PREZENȚE INTERNAȚIONALE

**ARHITECȚII DIN ACADEMIA
ROMÂNĂ**

**FEMEILE DIN ARHITECTURA
ROMÂNEASCĂ**

ARHITECTURA VINULUI

EVENIMENTE DIN CALDERON

BIBLIOTECA U.A.R.

IN MEMORIAM

CONDUCEREA U.A.R.

**„HUMAN SCALE”
PROIECTUL CARE REPREZINTĂ ROMÂNIA LA
BIENALA DE ARHITECTURĂ DE LA VENEȚIA**

SUMAR

Echipa redacțională:

arh. Ileana Tureanu - președinte UAR
Răzvan Hatea - tehnoredactare și fotografie
arh. Ioana Alexe - redactor
Aurelian Arif - redactor
Vlad Brătuleanu - tehnoredactare
Claudia Ștefănescu - corectură

Coordonator:

arh. Ileana Tureanu - președinte UAR

Redactor responsabil:

Răzvan Hatea

www.uniuneearhitectilor.ro/BIUAR
ISSN 1582-2117

arh. Marina Macarie - sigla BIUAR

Se distribuie gratuit
din Fondul Timbrului Arhitecturii.

Contact

Centrul de Cultură Arhitecturală /
Secretariat /
Revista Arhitectura / Biblioteca
str. Jean Louis Calderon, nr. 48, București,
sectorul 2, cod 020038

Secretariat: tel. 021.315.60.73,
0737.017.785,
uar_contact@yahoo.com,
secretariat@uniuneearhitectilor.ro

Revista Arhitectura: tel. 0768.198.178,
0768.198.179,
office@arhitectura-1906.ro

Biblioteca (program cu publicul):
L-V - 10:00-16:00, tel. 021.310.91.94, [biblio-
teca@uniuneearhitectilor.ro](mailto:biblioteca@uniuneearhitectilor.ro)

RECUPERAREA PATRIMONIULUI

2 Cazinoul din Constanța - Din nou în lumina reflectoarelor | Anca MATEESCU

BIENALA DE ARHITECTURĂ DE LA VENEȚIA

6 „Human Scale” - Desen, memorie și figura umană | Simona RĂDOI

PREMII INTERNAȚIONALE

12 Arhitectul Liu Jiakun (China) | Richard WAITE

O EXPOZIȚIE EVENIMENT

16 Félix Candela la București - De la dictatură la libertate | Beatrice-Gabriela JÖGER

PREZENȚE INTERNAȚIONALE

24 Andaluzia a descoperit arhitectele excepționale ale arhitecturii românești |

Ileana TUREANU

ARHITECȚII DIN ACADEMIA ROMÂNĂ

28 Academician prof. arh. Romeo BELEA | Sebastian CRĂCIUN

36 Academician prof. arh. Dorin ȘTEFAN | Sebastian CRĂCIUN

FEMEILE DIN ARHITECTURA ROMÂNEASCĂ

44 Ioana Grigorescu - mărțișorul oferit arhitecților | Andreea CALMA

ARHITECTURA VINULUI

48 Tradiții, tehnologii moderne, produse performante | Iurie POVAR

EVENIMENTE DIN CALDERON

56 Stiluri și elemente de arhitectură în București | Mihai GHEORGHIU

60 „Aur interior” | Michaela IATAN

62 „MAGIA PUNCTULUI” | Doina ȘOLDU

66 Lumea pe măsura noastră

BIBLIOTECA U.A.R.

70 Două cărți despre Chișinău | Andrei VATAMANIUC

IN MEMORIAM

72 Ilie Ilisie POPA (1950-2025) | Mariana COJOCARU

CONDUCEREA U.A.R.

76 Ședințele Colegiului Director și ale Senatului din ianuarie-martie 2025 |

Mirela MERCURIANU

RESTAURARE ȘI O NOUĂ VIAȚĂ

Interviu radiofonic realizat de
Anca MATEESCU

CAZINOUL DIN CONSTANȚA DIN NOU ÎN LUMINA REFLECTOARELOR

După aproape două decenii de inaccesibilitate și cinci ani de restaurare minuțioasă, Cazinoul din Constanța își redeschide porțile. Pe 21 mai, acest simbol al litoralului românesc va fi din nou accesibil publicului, grație eforturilor conjugate ale autorităților, specialiștilor și comunității locale.

Cum s-a ajuns aici? Care au fost provocările și descoperirile din timpul restaurării? **Anca Mateescu** a aflat răspunsurile de la **Raluca Grama**, reprezentanta Asociației Arhe, arhitecta **Constanța Carp** și **Constantin Goagea**, arhitect și expert în patrimoniu.

Construit între 1904 și 1910 la inițiativa regelui Carol I, Cazinoul din Constanța a trecut printr-o istorie tumultuoasă. A fost bombardat în ambele Războaie Mondiale, a adăpostit trupe germane în 1941 și, după 1948, a devenit Casa de Cultură a Sindicatelor. În anii '50, lucrările de renovare s-au realizat cu ajutorul deținuților politici, iar ultima reparație majoră a avut loc între 1986 și 1988. După Revoluție, clădirea a fost neglijată, ajungând într-o stare avansată de degradare. În 2018, Asociația Arhe a reușit să includă Cazinoul pe lista celor mai periclitate șapte situri din Europa, un moment-cheie în procesul de restaurare.

Raluca Grama, de la Asociația Arhe, a explicat că implicarea comunității locale a fost esențială:

A fost un efort în care am avut sprijinul comunității și ne bucurăm că, după ani de zile de negocieri între Primăria Constanța și Compania Națională de Investiții, cea care a asigurat restaurarea Cazinoului din Constanța, intervenția noastră și includerea cazinoului pe lista celor șapte cele mai periclitate situri din Europa a fost un imbold care a dus, în timp foarte scurt, la clarificarea lucrurilor și la pornirea lucrărilor.

Arhitecta **Constanța Carp**, cea care a coordonat lucrările de restaurare, a subliniat dificultățile întâmpinate. Una dintre cele mai mari probleme a fost starea avansată de degradare a structurii.

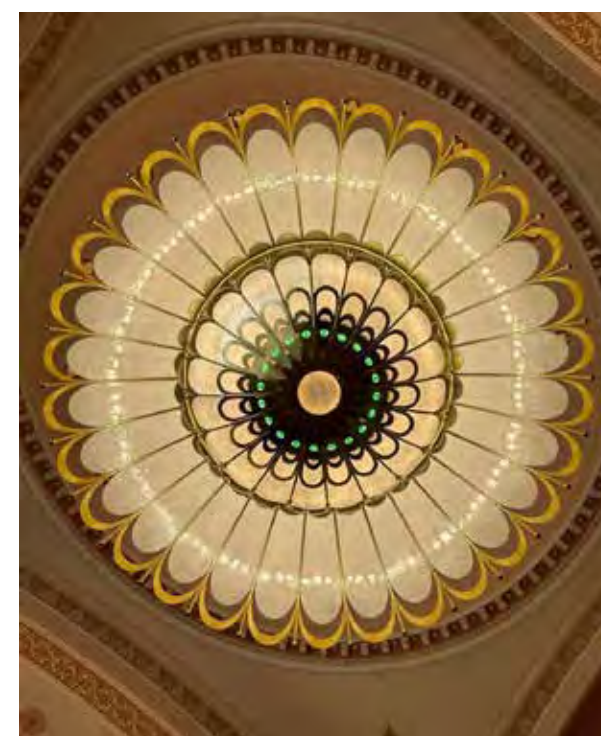
„La începutul anului 2020, a început elaborarea proiectului pentru restaurare și consolidare. În general, orice lucrare de intervenție pe o clădire monument este o lucrare complexă și apar, pe parcursul execuției lucrărilor, foarte multe surprize.”

„Surpriza noastră cea mai mare a fost când am constatat că structura de rezistență a clădirii este foarte afectată, în sensul că plăcile de beton armat ale clădirii erau afectate atât din punct de vedere al betonului, cât și al armăturii, și am fost obligați să le înlocuim, ceea ce a presupus - prin desfacerea acestor planșee și înlocuirea lor cu planșee noi - și desfacerea elementelor decorative de pe plafoane, fapt care a determinat executantul să facă un fel de laborator ambulant pentru demontarea, restaurarea și refacerea acestor elemente decorative.”

Procesul de restaurare a presupus și descoperiri emoționante, precum bilețele scrise de deținuții politic din anii '50, zidite în pereții Cazinoului și găsite în timpul procesului de restaurare. De asemenea, echipa a descoperit bucăți de vitralii originale, care au ghidat refacerea elementelor decorative în stil Art Nouveau.

Clădirea va avea, după ani de muncă, o funcționalitate nouă, menită să-i asigure viitorul. Cazinoul va găzdui expoziții, spectacole și alte manifestări culturale, oferindu-i o nouă viață acestui monument emblematic.

Constantin Goagea: *„E un centru expozițional care își propune să fie extrem de actual și să folosească tehnologii contemporane, augmented reality, virtual reality și să ne ajute să plonjăm în istoria și în atmosfera din cazinoul de acum 100 de ani, de acum 70 de ani și așa mai departe. Să avem un fel de portal al timpului în care să vedem cum era atunci viața, pe care acum, în momentul ăsta, doar ne-o mai putem imagina. Nu mai sunt urme ale acelor timpuri, dar cu siguranță s-au întâmplat foarte multe lucruri interesante”.*

PAVILIONUL
ROMÂNIEI

Text: Simona RĂDOI

„HUMAN SCALE”
DESEN, MEMORIE ȘI FIGURA UMANĂ

Pavilionul României, credit foto: bucharest.studio

Cum ar arăta arhitectura dacă am începe din nou să desenăm mai întâi omul? Dacă, în loc de clădiri, am schița întâi viața care le locuiește? La Bienala de Arhitectură de la Veneția din 2025, care are loc între 10 mai - 23 noiembrie, România propune această schimbare de perspectivă prin *Human Scale*, un proiect care aduce în prim-plan figura umană - uitată sau ignorată în multe dintre desenele arhitecturale ale secolului al XX-lea.

Expoziția reunește sculpturile la scară 1:1 semnate de Vlad Nancă cu o selecție remarcabilă de desene de arhitectură din România secolului al XX-lea și hărți istorice rare, într-un dialog vizual care explorează prezența umană în spațiul construit și imaginarul urban.

Proiectul este semnat de artistul Vlad Nancă și Biroul de arhitectură Muromuro Studio, format din arhitecții Ioana Chifu și Onar Stănescu, și este curatariat de arhitecta și cercetătoarea Cosmina Goagea. Împreună, cei patru construiesc o instalație complexă, dar sensibilă, în care desenul de arhitectură e tratat ca un instrument de gândire, o formă de memorie și chiar o formă de inteligență - în acord cu tema ediției din acest an: *Intelligens. Natural. Artificial. Collective.*

„Expoziția Human Scale propune un răspuns care privește în primul rând componenta de inteligență colectivă - și anume cum putem învăța unii de la alții, în mod lucid și avizat, re-contextualizând critic arhitectura istorică a secolului al XX-lea. Cum ne putem uita altfel la ce avem, prin alte lentile, din alte perspective” - Cosmina Goagea, curatoare.

Vlad NANCĂ, credit foto: Alex GÂLMEANU

Cosmina GOAGEA, credit foto: Dragoș LUMPAN

Noua Galerie a Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția, credit foto: bucharest.studio

Ioana CHIFU, credit foto: Alex GÂLMEANU

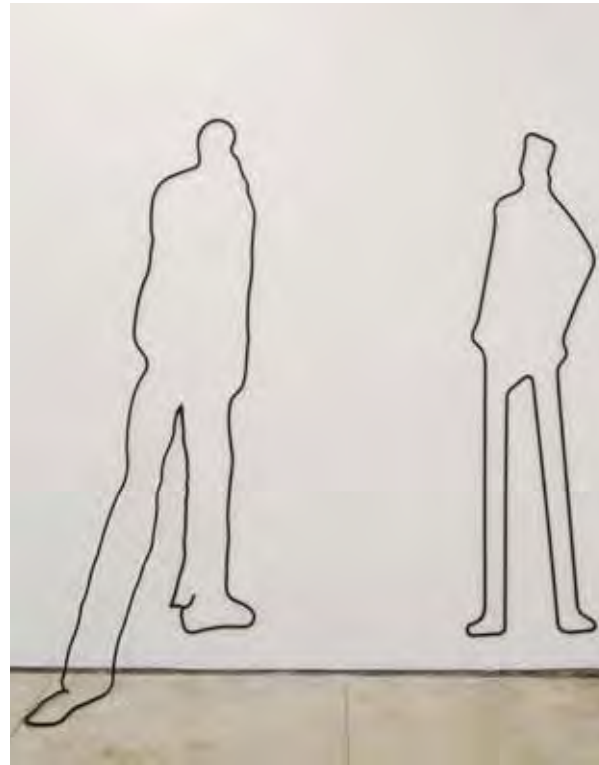
Onar STĂNESCU, credit foto: Alex GÂLMEANU

DE LA SILUETE LA INSTALAȚIE

Demersul Human Scale își are originile în practica artistică a lui Vlad Nancă, care din 2017 a început să recupereze și să colecționeze siluete umane din desene arhitecturale vechi, descoperite prin arhive, schițe din anii '70-'80 și târguri de vechituri. „Totul a început cu o siluetă arhitecturală desenată la scara 1:100, pe care am mărit-o la scară 1:1 și am transformat-o într-o sculptură expusă în 2017. A fost un gest de eliberare a figurii din desen, de readucere în prezent a unei prezențe umane proiectate pentru spațiu” - Vlad Nancă.

Pe măsură ce seria de lucrări a crescut, a apărut dorința de a duce mai departe acest tip de cercetare vizuală și conceptuală. Așa s-a născut Human Scale - mai întâi ca o carte-obiect și o mapă educațională, apoi ca o colaborare amplă pentru Bienala de la Veneția.

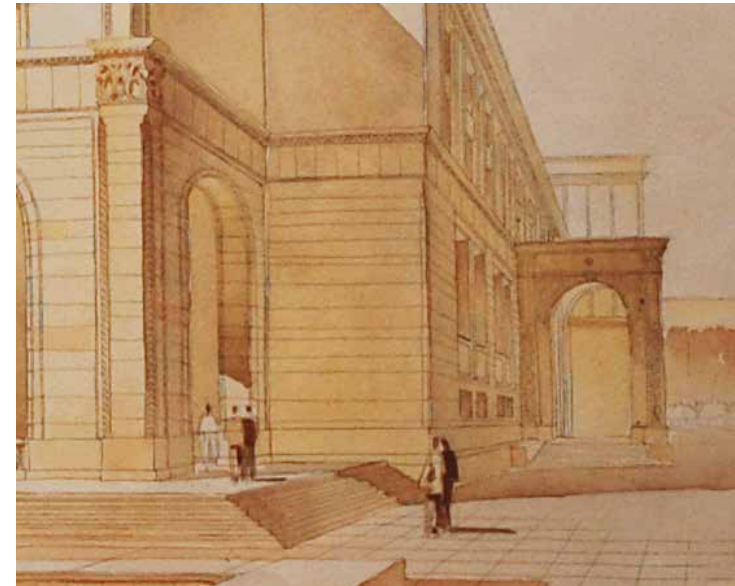
„Intențiile mele inițiale au fost de a aduce în prim-plan corpul uman, așa cum este el desenat de arhitecți, și de a crea noi narațiuni potrivite contextului mai larg al expozițiilor în care aceste lucrări erau incluse” - Vlad Nancă.

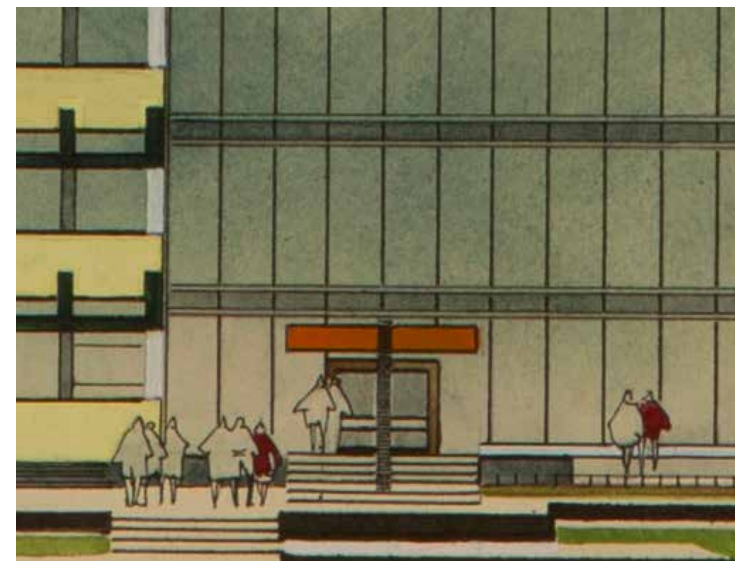
„Dialogue”, autor Vlad NANCĂ

Masa centrală a Pavilionului României, credit foto: bucharest.studio

Imagine din desenul „Teatrul de Operă și Balet”, arh. O. Doicescu, arhiva UAR

Imagine din desenul „Pavilionul de medicină veterinară al Inst. Agronomic”, arh. V. Mitrea, arhiva personală

Imagine din desenul lucrării de diplomă, arh. I. Grigorescu, arhiva UAR

Colaborarea s-a conturat natural în jurul unei echipe interdisciplinare, cu un traseu comun în cercetare, artă și arhitectură. Muromuro Studio - biroul de arhitectură fondat de Ioana Chifu și Onar Stănescu - lucrase deja cu Vlad Nancă într-un cadru expozițional anterior, la Grotto Gallery, iar afinitatea lor pentru gesturi radicale și instalații care problematizează spațiul public i-a făcut parteneri firești pentru această nouă etapă. Curatoarea Cosmina Goagea, cu o experiență îndelungată la intersecția dintre arhitectură, arte vizuale și spațiu urban, a adus proiectului coerență, profunzime și o viziune curatorială atent nuanțată.

INSTALAȚIA

Instalația din Pavilionul României din *Giardini della Biennale* este concepută ca un traseu imersiv, în care arhitectura dispare, iar interacțiunea umană trece în prim-plan. Foi translucide de mari dimensiuni trasează o coregrafie subtilă a mișcării vizitatorilor.

„Ne-am propus realizarea unei instalații performative din dorința de a inversa focusul întâlnit în mod convențional în desenul de arhitectură, printr-o scenografie în care arhitectura «dispare», iar interacțiunea oamenilor cu spațiul este adusă în prim-plan” - Ioana Chifu, arhitectă.

Siluetele sculpturale ale lui Vlad Nancă - inspirate din personajele desenate de arhitecți în planșe tehnice - coabitează cu o selecție de desene care reconstruiesc, într-o ordine cronologică, o istorie condensată a arhitecturii din România secolului al XX-lea. Acestea marchează momente-cheie, de la optimismul modernist interbelic (Horia Creangă, Haralamb Georgescu, Henrieta Delavrancea) și adaptarea postbelică la regimul socialist (Octav Doicescu, Horia Maicu, Tiberiu Niga), până la forme subtile de rezistență arhitecturală din anii '80 (Mariana Celac, Vasile Mitrea) și reconectarea cu contextul internațional după 1989 (Ioan Andreescu, Vlad Gaivoronschi, Ștefan Davidovici).

„Human Scale recuperează dimensiunea emoțională și relația esențială dintre arhitectură, natură și formele de viață care o locuiesc. Ne îndepărtăm conștient de reprezentările standardizate ale proiectării digitale și ne întoarcem la desenul de mână al arhitecților, acolo unde se regăsesc fragmente de viață, idei utopice și aspirații colective” - Onar Stănescu, arhitect.

„Families”, autor Vlad NANCĂ

Seria este completată de o selecție de hărți istorice din secolele XVI–XVIII, în care prezența umană e redată alegoric - figuri mitologice sau simboluri antropomorfe care reflectă putere, identitate sau aspirații colective. Aceste hărți transformă desenul în instrument retoric, folosit pentru a proiecta autoritate politică sau pentru a contura portrete culturale ale orașelor.

ARHIVA DESCHISĂ

Spațiul din Galeria Nouă a Institutului Român pentru Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția completează instalația din Giardini printr-o arhivă extinsă de desene de arhitectură, care documentează idei, stiluri și transformări din secolul al XX-lea până în prezent. Vizitatorii pot consulta peste 300 de reproduceri - desene de mână realizate de arhitecți cunoscuți sau anonimi, proiecte emblematice sau propuneri uitate, imaginate în contexte istorice diferite. Alături de acestea, o selecție de lucrări recente contribuie la o lectură critică și sensibilă asupra felului în care arhitectura modelează viața colectivă, cultivând noi narațiuni despre oraș, spațiu public și prezență umană.

REACTIVAREA UNEI RELAȚII PIERDUTE

Human Scale este o pledoarie pentru o arhitectură care se uită din nou spre oameni, o propunere lucidă, dar poetică, de a reconstrui relația dintre spațiu și viață. „Știm cu toții că arhitectura nu este niciodată neutră - ea rănește sau vindecă. Efectele ei merg de la felul în care deschide noi posibilități pentru oameni și pentru viața în oraș, până la modul în care implică tot șirul de externalități sau folosește suprafețele de teren pentru construcție” - Cosmina Goagea.

Human Scale este, în esență, o propunere de reactivare a prezenței umane în arhitectură. Privind figurile din desenele arhitecturale, proiectul deschide o discuție despre modul în care arhitectura a imaginat - și poate continua să imagineze - relația cu omul și orașul. Este o pledoarie pentru spații publice accesibile, pentru regenerarea patrimoniului modernist și pentru o arhitectură care nu uită de scara umană.

PREMIUL PRITZKER 2025

Text: Richard WAITE

ARHITECTUL LIU JIAKUN (CHINA)

Arhitectul chinez Liu Jiakun a fost distins cu Premiul Pritzker 2025 pentru crearea unor clădiri axate pe oameni și comunitate, caracterizate prin „coerență profundă și calitate constantă”, de-a lungul unei cariere de 40 de ani.

Liu Jiakun, în vârstă de 68 de ani, din Chengdu, este cel de-al 54-lea câștigător al Premiului Pritzker pentru Arhitectură - considerat cel mai prestigios premiu mondial în domeniul arhitecturii - și al treilea care provine din China.

Clădirile sale au fost lăudate pentru oferirea unor „răspunsuri convingătoare care sărbătorească viața de zi cu zi a oamenilor, precum și identitățile lor comunitare și spirituale”.

Juriul, condus de laureatul Premiului Pritzker 2016, Alejandro Aravena, a declarat că Jiakun „a imaginat și construit lumi noi, eliberate de orice constrângere estetică sau stilistică”.

El a înființat Jiakun Architecture în 1999, și trăiește și lucrează în Chengdu - orașul în care s-a născut.

De-a lungul a patru decenii, a proiectat peste 30 de proiecte, variind de la instituții academice și culturale la spații civice, clădiri comerciale și planificare urbană în întreaga China.

CAMPUS NOVARTIS, Shanghai

MUZEUL CEASURILOR, Chengdu

Printre lucrările sale semnificative se numără Muzeul Ceasurilor, Clusterul Muzeal Jianchuan din Chengdu (2007), departamentul de design pentru un nou campus al Institutului de Arte Frumoase din Sichuan, Chongqing (2006) și Cartierul Cultural Songyang din Lishui (2020).

Lucrările sale au inclus reciclarea molozului provenit din ruinele cutremurului din Wenchuan, din 2008. A consolidat materialul găsit folosind fibre de grâu locale și ciment pentru a produce cărămizi fortificate „cu o eficiență fizică și economică mai mare decât cea originală”.

Aceste așa-numite „cărămizi reîncarnate” pot fi găsite pe scară largă în clădirea Novartis din Shanghai (2014), Muzeul Shuijingfang din Chengdu (2013) și în West Village, tot în Chengdu (2015), care este cea mai mare lucrare a sa.

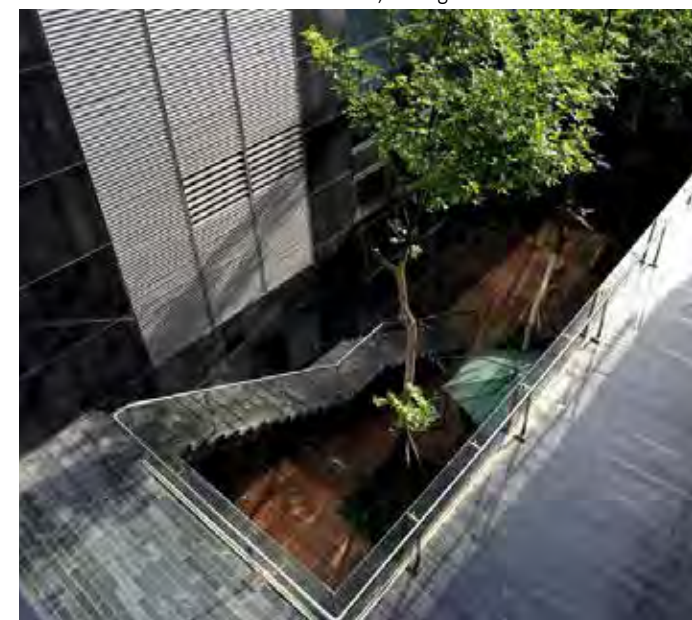
În 2018, a fost însărcinat să construiască primul pavilion temporar al Galeriei Serpentine în afara Regatului Unit, la deschiderea complexului WF Central din districtul Dongcheng din Beijing.

WEST VILLAGE – BASIS YARD, Chengdu

MUZEUL DE ARTĂ CONTEMPORANĂ, Chengdu

Juriu a descris lucrările sale ca fiind „spații publice în orașe populate, unde luxul spațiului este în mare parte absent, creând o relație pozitivă între densitate și spațiu deschis”.

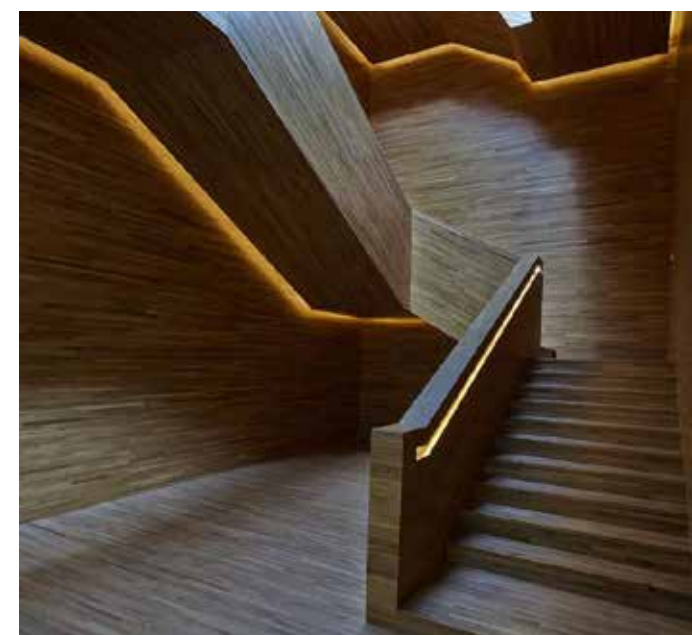
Aravena a declarat: „Orașele tind să segrege funcțiile, dar Liu Jiakun adoptă o abordare opusă și menține un echilibru delicat pentru a integra toate dimensiunile vieții urbane. Într-o lume care tinde să creeze periferii monotone și nesfârșite, el a găsit o cale de a construi locuri care sunt simultan clădiri, infrastructură, peisaj și spațiu public. Lucrările sale pot oferi indicii importante despre cum să facem față provocărilor urbanizării, într-o epocă de creștere rapidă a orașelor”.

Juriul din acest an a inclus, de asemenea, foști laureați precum Anne Lacaton, cofondator Lacaton & Vassal - recent distinsă cu Premiul Jane Drew pentru Arhitectură 2025 - și Kazuyo Sejima de la SANAA.

Premiul Pritzker de anul trecut a fost acordat lui Riken Yamamoto, în vârstă de 79 de ani, din Yokohama, Japonia. El a fost recunoscut pentru arhitectura sa care „ia în considerare, în primul rând, experiența utilizatorului”, întinzându-se pe o carieră de cinci decenii, cu proiecte variind de la locuințe publice și private la educație, spații civice și planificare urbană.

Premiul din 2023 a fost acordat lui David Chipperfield, care a devenit al cincilea câștigător britanic, la peste 15 ani după ce Richard Rogers a primit premiul în 2007.

Printre foștii laureați ai Premiului Pritzker se numără arhitectul indian Balkrishna Vithaldas Doshi în 2018, decedat în 2023; Francis Kéré în 2022; Zaha Hadid în 2004, decedată 2016.

GEOMETRII STRUCTURALE ȘI ELEGANȚA FORMEI FUNCȚIONALE

Text: Beatrice-Gabriela JÖGER

FÉLIX CANDELA LA BUCUREȘTI DE LA DICTATURĂ LA LIBERTATE

În ciuda distanței, încercăm să menținem vii legăturile noastre cu Mexico, cu Facultatea de Arhitectură de la Universitatea Națională Autonomă a Mexicului. Este destul de dificil și depinde foarte mult și de oamenii implicați.

Totul a început într-o zi rece de ianuarie 2010, când am răspuns unui telefon primit de la Mtro. Rodolfo Herrera Saldaña, pe atunci Însărcinat cu Afaceri Culturale la Ambasada Mexicului, care m-a întrebat dacă Universitatea noastră nu ar putea găzdui o expoziție de arhitectură mexicană. A fost un mare **Da** al lui Mac Popescu, pe atunci președintele universității noastre și un deschizător de drumuri în ceea ce privește internaționalizarea acesteia. Anul 2010 era anul aniversării a 200 de ani de la Independența Mexicului, a 100 de la Revoluția Mexicană și a 75 de relații diplomatice bilaterale. O expoziție ce trata, în 120 de panouri, istoria arhitecturii mexicane, de la cea prehispanică până în 1985, a reprezentat un mare succes și o deschidere spre alte evenimente, care au continuat până la pensionarea lui Rodolfo, în 2014.

Am rămas cu vizita prof. em. dr. arh. Juan Benito Artigas Hernandez (1934-2021, emigrat de copil din Spania în Mexic), care ne-a arătat o capelă din secolul al XVI-lea din Mexic cu un albastru asemănător celui de Voroneț, cu câteva expoziții și cu un stagiu de patru luni la Facultatea de Arhitectură din Mexic și cu dorința de a oficializa această relație între școlile noastre.

De la stânga la dreapta: dr. arh. Lorin NICULAE, președinte UAR arh. Ileana TUREANU, ambasador Mexic dna Amparo Eréndira ANGUIANO RODRÍGUEZ, dr. Rodrigo DIAZ MALDONADO, director-UNAM Franța, dr. arh. Beatrice-Gabriela JÖGER

arh. Félix Candela Outeriño

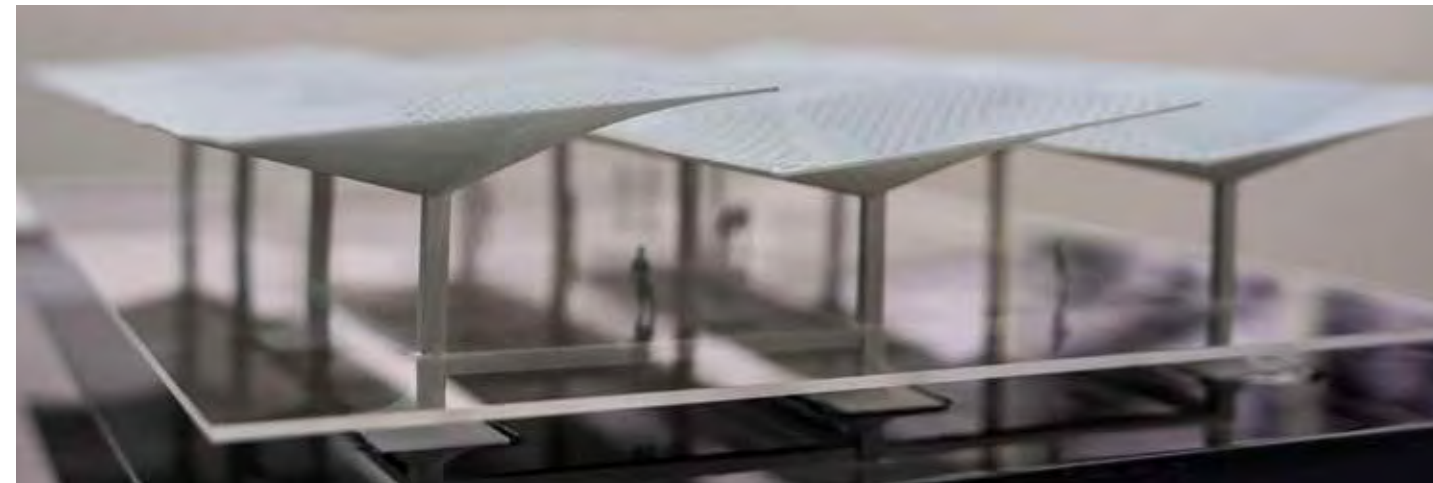
Oficializarea din 2017 nu a prea avut urmări până în 2021 când, pe de o parte, dr. Juan Ignacio del Cueto Ruiz-Funes a devenit directorul FA (2021-2025) și a reorganizat biroul de Relații Internaționale și, pe de alta, am avut sprijinul unui grant ERASMUS. Astfel, 6 studenți ai UAUIM au putut experimenta, în 2022 și 2023, viața, cultura și studiul în Mexic. În ultimii 4-5 ani am avut constant studenți din Mexic, care, cu o singură excepție a unei burse ERASMUS, vin pe banii lor pentru a trăi această experiență în România.

Dar încă nu reușeam a duce în Mexic o expoziție de arhitectură românească. Invitarea la diplome a directorului dr. Dino Cueto și sejurul său prin România au reprezentat factorul decisiv, acesta fiind impresionat de bogăția și diversitatea arhitecturii noastre. În cele câteva zile petrecute aici a reușit să vadă Târgoviștea și Palatul Cantacuzino de la Florești, Valea Oltului, Sibiu, Brașovul, Sighișoara și Mănăstirile din Bucovina, fiind cucerit de arhitectură, natură și oamenii întâlniți. Astfel, s-a decis ca, în 2024, să găzduiască la Facultatea de Arhitectură a UNAM o expoziție de arhitectură românească.

Am preluat pentru această întreprindere proiectul dezvoltat de dna prof. dr. arh. Cristina Gociman în 2012, selectând și realizând o nouă paginare, conform dimensiunilor din Mexic. Expoziția însoțită de o serie de conferințe divulgative (după termenul spaniol utilizat) pentru a prezenta arhitectura românească în context istoric și arhitectural național și internațional, nu ar fi putut fi însă realizată fără sprijinul ferm și generos al UAR.

Astfel, în august anul trecut, s-a prezentat, pe acele meleaguri, prima expoziție de arhitectură românească (expoziția și conferințele „Arhitecți români creatori de patrimoniu: 1869-1989”, realizată cu sprijinul UAR și UAUIM). Cu această ocazie am aflat de la dr. Dino Cueto că este pe cale de a trimite în Elveția, la Geneva, o expoziție despre arhitectul Félix Candela. Și nu o expoziție oarecare, ci una cu 21 de machete, la diferite scări. Am fost extrem de entuziasmată și l-am întrebat dacă, odată în Europa, n-ar putea să ajungă și la noi această expoziție? Răspunsul a fost **Da**. Am aflat mai târziu detaliile tehnice (6 lăzi din lemn cu un total de circa 600 kg și 6 mc) și pe cele logistice (adică, partea cu transportul, actele pentru vamă etc., etc.), via Paris, unde expoziția a poposit în ianurie-februarie 2025.

Interesul dr. Dino Cueto pentru arhitectul Félix Candela rezidă nu doar în sfera profesională, de a studia arhitectura de pionierat pe care acesta a dezvoltat-o și promovat-o la nivel mondial, ci și în cea umană. Félix Candela este un arhitect imigrant, venit pe tărâmurile mexicane în urma Războiului Civil din Spania anilor 1936-1939, unde s-a înrolat voluntar, de partea republicanilor. Dr. Del Cueto poartă, la rândul său, marca exilului, al celor din familia sa. Este nepotul unui emigrant spaniol, și nu unul oarecare: bunicul său matern a fost Mariano Ruiz-Funes García, avocat de drept penal, profesor și om politic republican spaniol. Specializat în drept penal, a primit Premiul Lombroso în 1927, contribuind apoi la definirea penală a unor delict la scară largă: genocid, crimă de război etc. În anii celei de a 2-a Republici Spaniole s-a legat decisiv de republicanismul de stânga, ca deputat și ministru, iar apoi ca ambasador, astfel că, la sfârșitul Războiului Civil, a emigrat în Mexic unde a fost profesor de criminologie la Universitatea Națională Autonomă și la Universitatea din Xalapa. Fiica sa, mama lui Dino Cueto, avea 11 ani când a emigrat în Mexic, aceeași vârstă pe care, mulți ani mai târziu, o avea viitoarea soție a lui Dino când a emigrat din Argentina în Mexic.

Dr. Juan Ignacio del CUETO RUIZ-FUNES

Interesul său pentru destinul arhitecților spanioli emigrați în Mexic apare astfel natural, ca o dorință de a-și cunoaște rădăcinile, de a înțelege traumele, dar și impactul avut de arhitecții spanioli asupra arhitecturii mexicane.

Cercetarea lui Dino Cueto a luat forma unei teze de doctorat intitulată „Arhitecți spanioli exilați în Mexic. Opera lor din Spania republicană (1931-1939) și integrarea lor în Mexic”, care a fost susținută la Școala Tehnică Superioară de Arhitectură din Barcelona (ETSAB) de la Universitatea Politehnică din Catalonia în anul 1996, când se împlineau 65 de ani de la proclamarea Celei de a Doua Republici Spaniole (1931) și 60 de ani de la debutul Războiului Civil spaniol (1936). Avându-l ca îndrumător pe arh. Josep Maria Montaner, teza a obținut calificativul maxim, *Cum laude*, și Premiul Extraordinar pentru Doctorat în Arhitectură 1995-1996.

Impactul său a putut fi conștientizat atunci când, ca urmare a publicării în teză a copiei actului Procesului de Epurare politică a arhitecților spanioli între 1939-1942, s-a realizat un proces de Condamnare publică și reprobațiune a acestei sancțiuni disciplinare la care au fost supuși acești arhitecți. Astfel, în 29 octombrie 2004, a avut loc la Madrid înmânarea a 83 de diplome reparatorii pentru familiile și urmașii acestora.

Dintre arhitecții exilați din Spania franchistă - în general cei care aveau o abordare de avangardă a arhitecturii - studiul complex și minuțios realizat de dr. Del Cueto a adus la lumină destinele a 25 de arhitecți, cei care și-au desfășurat activitatea profesională în Mexic. Au fost grupați în trei generații: prima (5 arhitecți) - cei născuți între 1885-1890 și diplomați între 1911-1913; a doua (5 arhitecți) - cei născuți între 1897-1903 și diplomați între 1925-1929; a treia (15 arhitecți) - cei născuți între 1906-1910 și diplomați între 1931-1936.

Félix Candela a făcut parte din cea de a treia generație, cea mai numeroasă în exilul impus și, totodată, cea care avusese puține ocazii sau deloc de a-și exercita profesiunea în Spania.

Félix Candela s-a născut la Madrid la 27 ianuarie 1910, fiind cel mai mare dintre trei frați. Tatăl, Félix Candela Magro, avea un magazin de pantofi, iar mama, Julia Outeriño, era casnică. În interviul acordat lui Dino Cueto, Candela explică originile sale mixte: „Mă numesc Félix Candela Outeriño Magro Echeverría, am patru nume de familie: Candela este un nume sicilian, italian - nu este un nume spaniol; Magro am aflat de curând că este maltez - deci tot mediteraneean, dar nu spaniol; Outeriño este galician - evident; iar Echeverría este basc, așa că am un amestec destul de respectabil nu doar al raselor hispanice, ci al raselor mediteraneene”.

Elev eminent fără a depune eforturi deosebite în timpul școlarității, Candela se orientează spre arhitectură mai mult din întâmplare, la îndemnul unui prieten filipinez al tatălui său. Dat fiind că pentru arhitectură trebuia să facă două cursuri de științe exacte, a urmat la Universitate analitica, metrica și trigonometria, ce se vor dovedi a-i fi de real folos mai târziu, când va concepe și construi pânzele curbe subțiri din beton. Deși pentru a se întreține dădea meditații la geometrie descriptivă și rezistența materialelor (și câte opt ore pe zi!), avea timp și pentru activități sportive, cursurile de la facultate și proiecte. Călătoriile sale din acea perioadă se bazau pe realizările sportive: campion național la sărituri cu schiurile; membru în echipa națională de rugby la turnee din Portugalia și Maroc. În plan profesional - ca student - face parte din delegația studenților care modernizează curricula școlii de arhitectură: influența lui Le Corbusier se făcea simțită, iar Walter Gropius ținea conferințe în Madrid. Arhitect diplomat în 1935, obține prin concurs o bursă de studii în Germania, în 1936. Premonitoriu pentru opera sa viitoare, proiectul de teză prezentat la concurs trata noile tendințe în construcțiile din beton armat.

Izbucnirea Războiului Civil în chiar ziua programată pentru plecarea în Germania îl determină să se înroleze voluntar în armata republicană. Înfrângerea suferită de republicani este urmată de refugiarea în Franța a circa jumătate de milion de spanioli. Candela este printre aceștia și, după un timp, se află pe lista celor care pot emigra în Mexic, cu pachetotul Sinaia. Politica mexicană pentru primirea imigranților era de creare de colonii în zone depopulate sau abandonate, pentru impulsivarea agriculturii. Astfel, Félix Candela a fost repartizat în iulie 1939 în Chihuahua, ca șef al Departamentului de Construcții al Coloniei Santa Clara. Deja în ianuarie 1940 primele case erau ridicate, construite rapid din lemn de pin, care se găsea din abundență în zonă. Candela a rămas circa un an în Chihuahua - timp în care a venit din Spania și logodnica sa, cu care s-a căsătorit în 1940 - după care s-au mutat în Acapulco.

Trebuie spus că, spre deosebire de alți colegi imigranți, Candela a avut un început mai dificil în Mexic. Totuși, anii 1942-1946, când a lucrat la firma Vías y Obras, au reprezentat o perioadă de liniște în care a reluat studiul pânzelor curbe subțiri din beton început la Madrid. Începând să aibă și proiecte pe cont propriu, Candela reușește să aibă banii necesari pentru a-și aduce în Mexic mama, sora și fratele. Fratele său, Antonio, este diriginte de șantier și, astfel, Candela decide a-și fonda propria firmă, de familie, împreună cu fratele și sora sa - care se va ocupa de partea administrativă.

Lucrările din această perioadă le asigură traiul și îi permit lui Candela să experimenteze cu betonul armat, aerat cu substanțe chimice și, în 1949, să construiască prima pânză curbă subțire („cascarón”) experimentală. Candela simțea că trebuie să se evidențieze pe piața arhitecturală extrem de competitivă din Mexic. În anul 1950, Candela se asociază cu arhitectul Fernando Fernández, fondând astfel „Cubiertas Ala S.A.”, firma prin care Candela se va consacra la nivel mondial. Fernández aducea comenzile, iar Candela realiza proiectul de arhitectură, cel de structuri și era și antreprenor, realizând și experimentând continuu structurile laminare din beton armat. Prin această firmă a avut ocazia de a colabora cu toți marii arhitecți mexicani din acele vremuri - de la Mario Pani la Enrique Yáñez și de la Pedro Ramirez Vázquez la Federico Mariscal, pentru a numi doar unii dintre cei mai cunoscuți -, care apelau la el pentru rezolvarea unor complexe și delicate acoperiri ușoare. Atitudinea sa critică în soluționarea structurală a proiectelor era apreciată de toată lumea. Însuși Candela spunea că formarea sa mai îndelungată i-a permis ca, ajuns la o vârstă matură (40 de ani), să se poată desfășura profesional la maximum de potențial, evitând, prin creativitatea sa debordantă, a se repeta.

Expoziția, care a putut fi vizitată la UAUIM între 13 martie și 11 aprilie 2025, a cuprins 21 de machete ale unor construcții emblematic grupate în câteva categorii constructive (Geometria muzicală, Construirea pânzei curbe subțiri, Bolți cu muchii ieșite cu *hypars*, Fabrica de idei, Arhitectura religioasă, Umbrelele și Salvarea unei capodopere) care ilustrau toate perioadele de creație ale pânzelor curbe subțiri din beton. S-a putut observa iterația utilizată de Candela în căutările sale, frumos definită ca o „geometrie muzicală”, variațiunile pe aceeași temă fiind o constantă în proiectele sale. Găsirea unei soluții îl impulsiona a căuta altele, a perfecționa, a modifica continuu. În cei 26 de ani de activitate (1950-1976) firma Cubiertas Ala a avut 1.439 de proiecte, dintre care au fost edificate 896. Chiar având o echipă excelentă, reprezintă o adevărată performanță. Inventarul acestor proiecte, ordonat pe ani, cu coduri, este înscris pe 32 de fișe din carton, ale căror copii au putut fi examinate în expoziție și ale căror originale au fost regăsite după mulți ani într-un cufăr.

În iulie 1961, Félix Candela a primit în cadrul Congresului Uniunii Internaționale a Arhitecților, ce a avut loc la Londra, premiul „Auguste Perret” pentru excelența operei sale: „Un talent confirmat și imaginație îndrăzneță care a adus, prin lucrările sale originale asupra structurilor din beton armat, noi mijloace de expresie artei arhitecturale contemporane”.

În același an a primit și Medalia de Aur din partea Institutului de Inginerie Structurală.

Candela, așa cum se arăta și în expoziție, a avut trei vieți: una în Spania, între 1910-1939; una în Mexic, între 1939-1971 și una în Statele Unite ale Americii, între 1971-1997.

Exersat încă din tinerețe și în profesia de profesor, și fiind, din 1951, cadru didactic la Facultatea de Arhitectură a UNAM, cea de „a treia viață” a fost dedicată preponderent predării. S-a implicat cu entuziasm, urmând a preda la Școala de Arhitectură a Universității din Illinois la Chicago (1971-1978), într-o limbă pe care nu o cunoștea prea bine în varianta vorbită. A reușit și aici, învingându-și timiditatea înăscută, limbajul universal al arhitecturii și comunicarea prin desen fiind mijloacele de care s-a servit permanent, la fel ca și de un pronunțat simț al umorului.

Felix Candela rămâne unul dintre cei mai semnificativi arhitecți mexicani, lucru de care era foarte mândru. Moștenirea sa continuă să rezoneze în prezent, declanșând o căutare pentru construcții mai ușoare, mai durabile, care integrează perfect eficiența și economia cu cele mai recente progrese în tehnologie.

Îi mulțumesc dr. arh. Dino Cueto, de la FA-UNAM, pentru realizarea acestei expoziții care ni l-a adus aproape și ne-a revelat aspecte necunoscute despre Félix Candela.

Mulțumesc doamnei arh. Ileana Tureanu, președintele Uniunii Arhitecților din România, pentru sprijinul necondiționat acordat organizării acestei expoziții unicat la București. Cu toată „încăpățânarea” mea, nu realizam nimic fără dânsa.

Mulțumesc Excelenței sale dna Amparo Anguiano, ambasadorul Mexicului în România, pentru sprijinul acordat la organizarea expoziției.

Mulțumesc prof. dr. arh. Marian Moiceanu, rectorul UAUIM, pentru găzduirea expoziției și colegilor și personalului administrativ, care au contribuit la montarea și demontarea expoziției (ambalajul machetelor este un proiect în sine!).

Mulțumesc celor care au vizitat expoziția și care au realizat importanța și frumusețea ei.

*** Detaliile biografice și ale operei lui Félix Candela sunt preluate din volumul „Arquitectos españoles exiliados en México”, de dr. arh. Juan Ignacio del Cueto Ruiz-Funes, publicat în Mexic în anul 2014, la 75 de ani de la încheierea Războiului Civil și începutul diasporei republicane.

CANDELA A INFLUENȚAT ȘI ARHITECTURA ROMÂNEASCĂ

CIRCUL DE STAT din București, inaugurat în 1961 - arhitecți Nicolae Porumbescu, Nicolae Pruncu, Constantin Rulea, imagini: Arhiva Foto-UAR

GARA din Predeal, inaugurată în 1968 - arh. Irina Rosetti, arh. Ilie Dumitrescu

Clădirea IZVORUL 24, stațiunea Olanești, imagine Arhiva Foto-UAR

Text: Ileana TUREANU

ANDALUZIA A DESCOPERIT ARHITECTELE EXCEPȚIONALE ALE ARHITECTURII ROMÂNEȘTI

Expoziția „La mujer que soy. 10 arquitectas rumanas y sus obras” a ajuns la Sevilla, în sala Pașilor Pierduți a impunătorului sediu al Parlamentului Andaluz, în contextul sărbătoririi Zilei Internaționale a Femeii și a Zilei Internaționale a Francofoniei. Vernisajul a avut loc în prezența și cu participarea președintei Parlamentului din Andaluzia, Excelența Sa dl Jesús Aguirre Munoz, a consulului general al României la Sevilla, dl Cosmin Mitrea, a consulului general al Franței, dna Marjorie Vanbaelinghem, a dnei Maria Pop - directoarea ICR Madrid, și a unui numeros public alcătuit din membri ai Parlamentului și studenți ai facultăților de arte.

Curatoriată de președinta Uniunii Arhitecților din România (UAR), arhitecta Ileana Tureanu, expoziția prezintă, printr-o selecție de fotografii și texte, machete și obiecte, activitatea femeilor arhitecte din România, de la pionierele arhitecturii românești din perioadele interbelice și postbelice, până la cele mai reprezentative nume ale noilor generații.

Expozițiile noastre sunt itinerate, din 2019 încolo, în Anglia și Franța, și cu mare succes și în orașele din Spania. Ele sunt despre arhitectură, dar și despre poveștile de viață ale unor femei extraordinare care au marcat arhitectura românească. Cum creația de arhitectură presupune har, efort, dragoste și suferință, sacrificiu și devotament, ea ne unește și ne îndeamnă să ne împărtășim existența și evoluția.

De la stânga la dreapta: consulul general al României la Sevilla, dl Cosmin Mitrea; Excelența Sa dl Jesús Ramón Aguirre Muñoz, președintele Parlamentului Andaluziei; consulul general al Franței, dna Marjorie Vanbaelinghem; directoarea ICR Madrid, dna Maria Floarea Pop; președinta UAR, dna arh. Ileana Tureanu

Expoziția care ilustrează 105 de ani de prezență a femeilor în arhitectura românească a atins un punct de mare sensibilitate și actualitate al politicii referitoare la egalitatea de gen a Parlamentului Andaluziei și a suscitât interesul și admirația politicianilor prezenți. Personalitățile puternice prezente în expoziție, participarea lor la viața socială, aportul lor de creativitate, implicarea profesională și civică au interesat audiența. De o atenție deosebită s-a bucurat descoperirea Margheritei Rubira, prima arhitectă de origine română înregistrată în Catalonia, la aproape o jumătate de secol după ce a fost înregistrată prima femeie arhitect în România. A fost subliniat și rolul determinant pe care l-a jucat Solange d'Herbez de la Tour în promovarea și afirmarea femeilor, în acest domeniu. Președintele Parlamentului Andaluz nu și-a ascuns surpriza și interesul cu care a descoperit că România a fost pionieră europeană în domeniul egalității de gen și a dorit să înțeleagă mai profund importanța și avantajele prezenței doamnelor în profesii considerate, în mod tradițional, ca fiind apanajul bărbaților.

DI Jesus Aguirre Munoz s-a oprit, cu egal interes, în fața „pionierelor” perioadei interbelice - **Virginia Haret Andreescu** și **Henrieta Delavrancea-Gibory**, a arhitectelor perioadei postbelice evidențiate pentru rolul major în salvarea patrimoniului reprezentate de **Ioana Grigorescu**, domeniu extrem de important al politicii culturale a Andaluziei. Segmentul dedicat celor 3 arhitecte absolvente ale învățământului românesc care au dobândit o carieră importantă în afara granițelor: **Solange d'Herbez de la Tour** (care a fondat Uniunea Franceză a Femeilor Arhitect și Uniunea Internațională a Femeilor Arhitect), **Margareta Rubira** (prima arhitectă recunoscută în Catalonia) și **Sanda Hânciu Popa** (distinsă cu Premiul Aga Khan), a deschis discuția privitoare la diaspora românească și la contribuția sa la cultura țării de adopție. Preocupările tinerelor arhitecte care ilustrează tendințele contemporane, **Silvia Svetlana Demeter-Lowe** - valorizarea patrimoniului rural, **Eliza Yokina** - educația copiilor în spiritul arhitecturii și **Ilinca Constantinescu** - preocupată de „viața după moarte” a localităților monoindustriale, coincid cu frământări ale politicianilor andaluzi pentru care educația se situează pe primul loc al strategiilor naționale.

Astfel, prin intermediul personalităților selectate, publicul andaluz a descoperit istoria de mai bine de o sută de ani a arhitecturii românești și a avut ocazia să cunoască personalități feminine puternice, care, prin idei și creații, s-au impus într-o lume dominată de bărbați, lăsând o puternică amprentă nu doar asupra comunității și arhitecturii din România, ci reușind să influențeze pozitiv și țări precum Spania sau Franța.

Căldura și interesul cu care a fost primită expoziția este greu de descris în cuvinte!

ACADEMICIAN PROF. ARH. ROMEO BELEA

Interviu radiofonic realizat de
Sebastian CRĂCIUN

Când joci în echipă, trebuie să ai grijă de coechipierii tăi, să-i pui în valoare, să te ajuți cu ei și să respecti adversarul

Romeo Belea s-a născut pe 28 iulie 1932, la Tulcea. A urmat cursurile Școlii Primare Germane „Sf. Anton” din Craiova, în perioada 1939-1943, apoi cursurile liceale la Colegiul Național „Carol I” din Craiova (1943-1951).

Între anii 1951-1957 a fost student al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu” din București, al cărui licențiat în arhitectură și urbanism devine în februarie 1958. În septembrie 1973 obține titlul de doctor cu o teză despre „Spațiul teatrului de dramă contemporan”. În anul 1976 a fost câștigător al unei burse „Ford” - Urbanism și amenajarea teritoriului, la Bruxelles.

În perioada 1957-1958 a fost încadrat ca arhitect-proiectant al Direcției de Studii și Proiectări Constanța, iar în intervalul 1958-1973 a fost arhitect și șef de proiect la Institutul de Proiectare „Proiect București”. În anul 1963 își începe cariera universitară la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București. Între 1973-2002 devine profesor al instituției și coordonator de teze de doctorat. În perioada 1997-2001 a fost prorector și profesor al Universității „Spiru Haret” din București, iar între 2009-2010 este profesor - șef de Atelier de Proiectare al aceleiași universități. Din februarie 1990 activează și în Biroul Privat „ROINVEST” S.A.

Este membru al Academiei Române. A fost decorat cu Ordinul „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler. Printre altele i-au fost decernate: Distincția Culturală a Academiei Române, 2001; Diploma „Meritul Academic” al Academiei Române, 2005; „Opera Omnia” - Premiul Uniunii Arhitecților din România, 2011.

Care este povestea permutării dobrogeano-olteană?

E chiar mai complicată decât pare. Părinții mei erau profesori la Târgu Mureș. Au plecat, nu știu ce i-a apucat, la o petrecere la Tulcea, unde trăiau bunicii mamei. Acolo am început eu să dau semne că aș vrea să mă nasc. Niciodată n-am putut să înțeleg cum doi oameni foarte prudenți pleacă cu trenul, de la Târgu Mureș la Tulcea și înapoi, cu un viitor foarte proaspăt nou-născut. Constat că n-am pățit nimic. Tata era directorul Liceului Militar din Târgu Mureș și coordona partea de învățământ a tuturor liceelor militare. La un moment dat, urma să înființeze la Craiova un nou liceu militar. Și l-au rugat pe tata să plece pentru un an la Craiova ca să pună pe picioare noul liceu. A stat acolo un an, numai că pe urmă a venit cedarea Ardealului și noi ne-am trezit evacuați. Așa am ajuns oltean! Am avut și probleme mari pentru că, atunci când am plecat din Târgu Mureș, aveam 5 ani și joaca se petrecea în limba maghiară. Toți copiii asta vorbeau. La Craiova, stăteam și mă uitam la alții cum se joacă și eu nu înțelegeam nimic. Dar mi-am revenit. Mi-am revenit așa de bine încât, foarte curând, n-am mai știut nicio boabă din limba maghiară.

Ce v-a determinat să vă apropiați de arhitectură?

O supărare mare de tot. Am plecat cu un prieten și coleg de clasă, de la Craiova, să dăm la facultate. El, la Facultatea de Petrol și Gaze. A făcut carieră mare. Eu doream să dau la una dintre cele trei pasiuni ale mele, în afară de sport: chimie, fizică sau geometrie. Geometrie nu se putea, că nu poți să faci numai o parte a matematicii. M-am dus să mă înscriu la luna de pregătire pentru admitere la Politehnică și am nimerit într-o sală imensă, plină de viitori candidați, de o tristețe și amărăciune extraordinare. Am plecat! M-am gândit că nu pot să stau printre ei patru ani. Am venit în centru, la Universitate. Acolo era fizica pură și am dat exact de aceeași imagine. Am ieșit pe trotuar, gândindu-mă ce să fac. Și am văzut că vine la mine un tip care terminase cu doi ani înainte colegiul și intrase la arhitectură. I-am povestit dilemele mele. Și a zis: „Cum, mă, tu, care desenai pentru tot colegiul, te duci să dai chimie? Dă-o încolo de chimie!”. Eu i-am răspuns: „Dă-l încolo de desen. Ca desenator poți să practici împreună cu orice altă meserie, invers nu se poate”. El și-a adus aminte că prima mea preocupare a fost întotdeauna sportul de echipă și mi-a spus că cei de la arhitectură au cele mai bune echipe studentești. Și așa m-am dus. Am dat peste o veselie acolo, fete superbe și, în câteva minute, am fost de-al lor. După ce am intrat a fost foarte greu. Pe vremea aia, școala noastră de arhitectură copia Universitatea de Arhitectură din Franța. În anul întâi, făceam numai ordine clasice: copieri, măririi, asamblări. În anul doi, continuam ordinele clasice. Abia din anul trei începeam să facem proiectare. Și la atelier am devenit studentul unui celebru arhitect interbelic, care m-a făcut să înțeleg despre ce e vorba și am și rămas foarte atașat de el. Toată cariera mea a fost marcată de el.

Cine era?

Tiberiu Ricci, cel care a făcut Televiziunea, Radiodifuziunea, un arhitect formidabil. El era directorul general al celui mai mare institut de proiectare, „Proiect București”, care se ocupa în exclusivitate de oraș, de capitală. Cu chiu cu vai, am reușit să termin. Am fost trântit la diplomă pentru cosmopolitism. Chestia cu cosmopolitismul au tradus-o în limbaj politic. Pe atunci, comisia era făcută din foști profesori ai școlii, foști ilegaliști comuniști: Macovei - ministrul culturii, Bădescu - ministrul construcțiilor, și așa mai departe. Am dat din nou examenul de diplomă și mi-au propus să rămân la București.

Mă angajase rectorul să fac grafică. El făcea târguri și expoziții în străinătate și avea nevoie de graficieni. Câștigam excelent și aveam mult timp liber. M-am întâlnit cu Ricci pe stradă și mi-a spus: „Tu ești făcut pentru... și-a dat cu piciorul în zidărie, tu ești făcut pentru cărămidă și beton. Ai oricând un loc la noi”. „Proiect București” avea 1.800 de salariați, toți unul și unul, aproape trei sferturi erau celebrități interbelice. Salariul de stagiar era 837 de lei pe lună. La grafică eu câștigam 2-3 mii, fără program. Dar m-am dus pentru că mi-am dat seama că, dacă m-a luat Ricci așa de tare, merită. Și m-a angajat pe loc. La cinci după-amiază am fost la sediu și până dimineața îi desenam pe curat ce schița el pentru viitoarea Sală a Palatului. A doua zi, el cu arhitectul-șef urmau să o ducă la Gheorghiu-Dej pentru avizare. Și, așa, am intrat direct în treaba asta care începea de a doua zi.

Puteți face o comparație între învățământul arhitectural din anii '50 și cel din mileniul III?

E cu totul alt învățământ. E mult mai tehnicizat, mult mai aplicat. Doi ani făceam ordine clasice în diferite feluri de studio. Am învățat să ierarhizăm, să compunem, plecând de la ordine clasice. Deci, nu aveai cum să greșești. Era foarte interesant. Universitățile din întreaga lume s-au schimbat. Se intră direct în meserie fără să aibă timp să învețe.

În 1973, v-ați luat doctoratul în arhitectură și în comisie au fost și regizorii Liviu Ciulei și Sică Alexandrescu.

La Craiova, Teatrul Național, al doilea teatru național din țară, era în sala de festivități a colegiului, unde eu eram elev. Profesorii de la colegiu, din când în când, fără nicio legătură cu materialul pentru care te scoseră la tablă, te întrebau: „Ce piesă ai mai văzut?”. Trebuia să te duci să vezi ca să faci față. Așa am ajuns mare amator și iubitor de teatru, ca spectator. Nu m-a interesat niciodată ce e în spate. Pe urmă, proiectarea Sălii Palatului și execuția au durat exact 13 luni. Trebuia să învâț, concentrat, tot felul de lucruri care țineau

SALA PALATULUI, foto interior

SALA PALATULUI, perspectivă exterior

SALA PALATULUI, foto interior

TEATRUL NAȚIONAL BUCUREȘTI, foto interior

TEATRUL NAȚIONAL BUCUREȘTI, perspectivă exterior

TEATRUL NAȚIONAL BUCUREȘTI, foto interior

de dogme și necesități ale unei clădiri pentru spectacol, care e cu totul altceva decât orice altă clădire. Arhitect-șef al Bucureștiului, la vremea aceea, era Horia Maicu, un arhitect celebru în Constanța, evreu, care, din cauza persecuției, pentru că la Constanța, în timpul războiului, evrei au fost foarte persecutați, s-a suit în tren și și-a schimbat numele din Harry Goldstein în Horia Maicu și a venit în București. A devenit un arhitect foarte important, arhitect-șef al Bucureștiului, timp de 16 ani. Toate lucrările le aviza el. El făcea comanda către „Proiect București”, unde eram eu angajat, și tot el nominaliza colectivul. Într-o zi, după ce terminasem două ansambluri mari de cantine și cămine, în Grozăvești și Regie, și așteptam ca Ricci să mă cheme să-mi spună de ce să mă mai apuc, mi-a spus să mă duc la al doilea sediu al instituției. M-am prezentat și, acolo, erau trei foști profesori de-ai mei. Fiecare încerca o variantă pentru Teatrul Național. Așa a început, cu foarte multe schițe. Am fost pus să fac niște variante pentru Teatrul Național al României. Teatrul Național era deja demolat, se juca la Odeon și era o nenorocire în ce condiții puteau să joace. S-a tot discutat și, la un moment dat, Maicu m-a chemat: „De astăzi ești șef de proiect complex la Teatrul Național”. Zic: „Am 29 de ani și lucrez cu trei profesori de-ai mei. Cum să fiu șeful lor?”. „Ei te vor, nu eu!” Șefia de proiect e complicată - trebuie să creezi, să coordonezi, să vezi unde greșește fiecare, să te prinzi, pentru că altfel sunt pagube mari de tot. La un moment dat, a trebuit să-mi formez un colectiv. N-am putut să angajez decât oameni mai tineri decât mine. Între timp mă angajaseră și în facultate și îmi luam studenți de acolo. Mi-am făcut un colectiv înconștient, din tineri absolvenți, unii nici absolvenți nu erau. Media de vârstă era 21 de ani, dar ne-am descurcat.

Când Macovei, care era ministrul culturii, i-a nominalizat pe Sică Alexandrescu și pe Liviu Ciulei consultanții proiectantului, mi s-a părut absolut extraordinar, pentru că știam că pot să discut. Și, mai ales, că am cine să-mi traducă din limbajul teatral în limbajul arhitectural. Asta nu putea să facă decât Ciulei. Cu Sică Alexandrescu era imposibil. Dacă doreai să-ți strici ziua, te duceai și îi spuneai ce ai de gând să faci lui Sică Alexandrescu, care imediat găsea ceva să te ia peste picior. Pe urmă trecea, pentru că era savuros. Țin minte, eram în avion, Sică Alexandrescu la fereastră, Ciulei la mijloc, eu la coridor. Și, la un moment dat, încep turbulențe. Unul din piloți a spus: „Aveți încredere în noi, fiecare dintre noi este tatăl a doi copii care ne așteaptă acasă”. Tensiunea era foarte mare. Și, la un moment dat, Sică zice: „Vouă vă e frică. Voi uitați un lucru, cu mine niciodată nu a căzut nimeni cu avionul”.

M-am dus foarte, foarte mândru de mine când a trebuit să-mi dau teza de doctorat. Ei doi au fost referenții mei.

Ați realizat unele dintre cele mai cunoscute edificii din țara noastră. Care tip de proiect vă este mai aproape de suflet și de ce?

Nu știu. Nu-mi place sistematizarea. Când trebuie să o fac, o fac. Dar nu este marea mea pasiune. Dar îmi plac unicatele care îți ridică probleme. De asta, când primesc ceva de făcut, primul lucru nu este să citesc tema de proiectare, ci să înțeleg foarte bine cum funcționează. Când era în construcție Teatrul Național, Maicu mi-a spus că au venit cei de la „Intercontinental” și vor primul hotel în estul Europei să-l facă la București. Eu lăsasem un loc ca să contracarez înălțimea turnului de scenă, care este exact pe diagonala opusă. Și atunci am făcut niște schițe. Construcția era făcută pe banii noștri, dar ei trebuiau să avizeze proiectul. Au venit, au văzut schițele. Toate hotelurile Intercontinental din lume au linii drepte. Aici toate erau curbe. Asta înseamnă costuri în plus. Trebuiau să ajusteze mobila la camera cu laturi curbate. Nu înțelegeau ce caută balcon la un hotel business.

Și a rămas unicat în seria lor de hoteluri cu linii drepte?

Da. Pe urmă, când proiectul a fost gata, deși aveam aici doi consultanți americani, un arhitect și un inginer, care îmi spuneau ce cerințe au ei, m-au trimis la New York pentru avizare. Am plecat, toată lumea de acord, până când președintele „Intercontinentalului” a făcut praf proiectul. Dar nu din punct de vedere al creației arhitecturii, ci din punct de vedere al relațiilor dintre funcțiuni, din punct de vedere al eficienței financiare. Am rămas la New York și am făcut corecțiile cerute de ei. I-am spus lui Ricci că îmi este imposibil să duc în spate două șantiere, în același timp. Teatrul Național era în plin șantier. Am pus pe cineva să urmărească ultimele detalii, s-au făcut amândouă și mi-am văzut și visul cu ochii - reechilibrarea volumetrică a corpului turnului scenei de la teatru, cu hotelul. Asta e povestea pe scurt a Intercontinentalului.

Cum caracterizați dezvoltarea arhitecturii românești?

Am certitudinea că, la ora actuală, există cei mai mulți arhitecți de vârstă când poți să dai totul, 50-60 de ani, pe care i-am avut noi în România vreodată. Sunt extraordinari. La asta a contribuit posibilitatea fiecăruia ca imediat după Revoluție să plece când vrea și cum vrea. Învățămintul s-a modificat și a devenit mult mai aplicat. Se întâmplă să existe generații formidabile. Îmi place și cum gândesc, și cum fac, și cum vorbesc despre ce vor să facă. Școala nu mai e aceeași pentru că nu mai poate să fie. Noi intram, de asta arhitectura întotdeauna a fost celebră,

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE, BUCUREȘTI

GARA CONSTANȚA

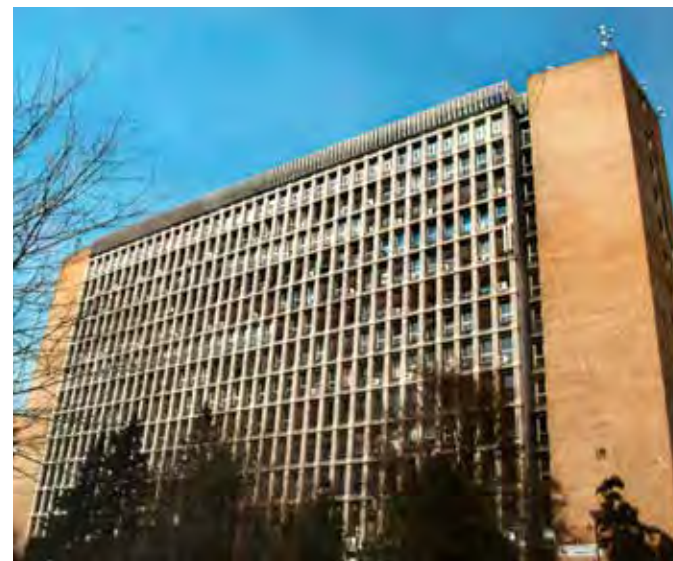
HOTELUL NOVOTEL, BUCUREȘTI

CASA ACADEMIEI ROMÂNE

UNIVERSITATEA ROMÂNĂ-AMERICANĂ

MINISTERUL CHIMIEI

dimineața la opt în școală și mai ieșeam, dați afară din școală, pe la zece, zece și jumate noaptea. Noi stăteam tot timpul în școală, pentru că în curte erau terenurile de sport și, dacă aveam chef, făceam sport. Erau petreceri tot timpul, la care nu aveam voie să invităm pe nimeni. Noi, până prin 1980, toți suntem căsătoriți cu arhitecte. Nu cunoșteam pe altcineva. Arhitectura a fost, din foarte multe puncte de vedere, o experiență fără egal în România. A fost o șansă absolut extraordinară.

Ce vă deranjează și ce apreciați în peisajul arhitectural actual?

Cred că unele lucrări sunt proiectate în mare grabă și fără mult studiu. Pe de altă parte, procentajul celor care produc lucruri extraordinar de interesante este crescut în aniiăștia. Totuși, nu putem constata o afluență de lucrări importante. Semnul unei economii, care merge foarte bine, e vizibil prin numărul de macarale. Așa a fost întotdeauna.

Empire State Building s-a făcut la începutul crizei din anii '30. În 2008, la Londra, am dat peste un oraș plin de turnuri de macarale. Am întrebat un englez ce se întâmplă. „Tu n-ai învățat, când începe o criză, lumea se repede să construiască”. Materialele sunt ieftine, mâna de lucru e ieftină, terenurile sunt ieftine; atunci trebuie să faci și să termini lucrările pentru „după” criză, când totul se dublează.

Care este orașul care vă încântă și de ce?

În lume, New York, pentru că are o viață care te captează. În România, Brașov, pentru că nu poți să te plictisești. Și atmosfera din Brașov este extraordinară. Multă lume civilizată. De unde au răsărit atâția români civilizați, nu știu.

Ce potențial arhitectonic are România?

Imens. Are enorm de construit.

Și de refăcut.

Asta cu refacerea... Stați să treacă cutremurul care o să scoată multe lucruri la iveală.

E o situație dramatică?

Foarte dramatică.

Care credeți că vor fi zonele cele mai afectate?

Depinde! Mulți spun că o să cadă toate imobilele interbelice. Eu spun că nu numai acelea. Știți ce însemna un control al Inspecției de Stat în Construcții? Te pregăteai bine de tot când știai că vine. Erau doi factori, din fericire: banca de investiții, pentru că toți banii erau ai statului și treceau prin banca de investiții care elibera banii doar după ce veneau să controleze ce-i pe șantier. Și ăia controlau! Aș vrea să știu câți inspectori în calitate în construcții se duc, azi, la toate șantierele din București. Și, mai ales, ce fac după ce le văd. Este o lipsă crasă de calitate la execuție. Dacă în loc de P + 3 vine patronul și cere încă un etaj, constructorul îl pune pe aceeași structură și nimeni nu ia nicio măsură.

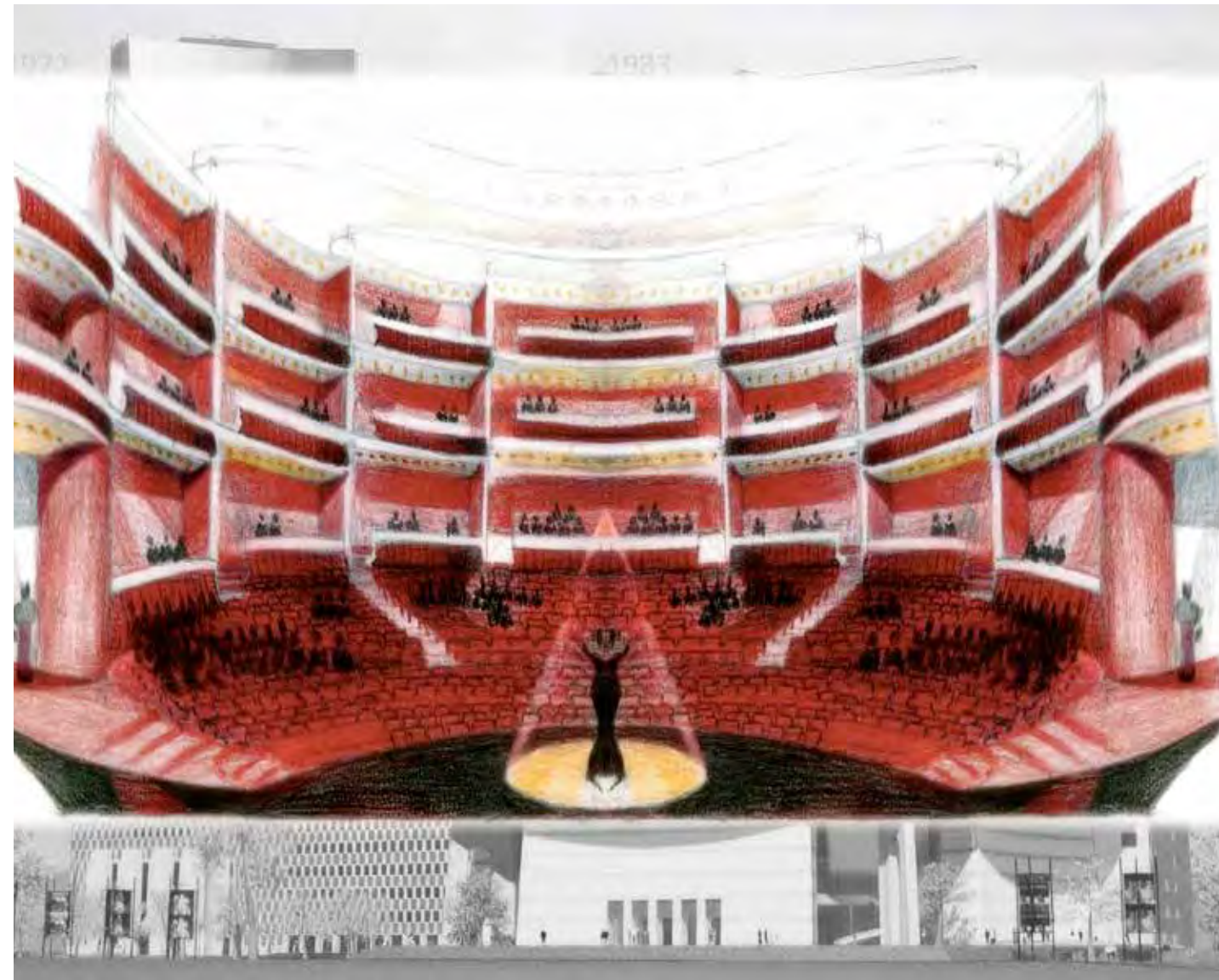
Care este stilul arhitectonic preferat?

Am fost admiratorul lui Ludwig Mies van der Rohe. Marea mea bucurie, când am ajuns prima dată la New York, a fost să văd Seagram Building, un imobil pe 5th Avenue care ocupă numai jumătate din terenul care costă o avere. Dar asta i se permitea lui Mies van der Rohe! Acolo este perfecțiune. Totul este clar. Am fost fericit când am aflat că se reface pavilionul Germaniei de la Expoziția Universală de la Barcelona, din 1939. Tot Mies van der Rohe proiectase pavilionul. Noi am fost patru colegi și prieteni nedespărțiți. Dădeam concursuri împreună, noaptea. Încercam să recompunem pavilionul de la Barcelona. Nici unul dintre noi n-a reușit să modifice cu nimic ceea ce lăsase Mies van der Rohe.

Bucureștiul interbelic a fost superb. A fost o revistă „Arhitectura” cu case făcute în acea perioadă de cei mai mari arhitecți. Ileana Tureanu a avut curaj să publice pozele care arată totala lipsă de grijă pentru acele construcții. Vedeai degradarea unor clădiri superbe.

Erați un apropiat al atelierelor pictorilor.

Eu am trăit în atelierelor sculptorilor și pictorilor cam cât trăiam în atelierul meu. În fiecare zi treceam pe acolo, pentru că ei sunt singuri în atelier, iar dacă te duci, sunt fericiți să spună ce gândesc. Este remarcabil ce gândesc. La Viorel Mărginean mă duceam foarte des, pentru că știa să povestească foarte bine. A fost o epocă extraordinară cu Ovidiu Maitec, cu Nicodim, cu Iacob, niște oameni absolut extraordinari. Era o plăcere să discuți cu ei și să-i asști.

Vă inspirau? Vă dădeau o energie specială întâlnirile cu artiștii?

Plecăm de acolo conșvinși că trebuie să fac ceva. Așa a luat naștere ideea expozițiilor de la Teatrul Național. Doream ca omul, când iese din sala de spectacol, să ajungă într-un foaier unde să dea peste o altă emoție artistică, emoția artei plastice. Așa am pus acele trei tapiserii mari în holuri. Când am refăcut teatrul, acum 10-15 ani, am extins ideea în toate foaierele. Sunt șapte săli de spectacol acum, toate cele șapte foaiere poartă numele unui artist plastic. A fost greu la început. Mă duceam la ei și le spuneam: „Îți dau un foaier, hai și fă-ți o expoziție acolo. Rămân lucrările tale, numai că ți le păzește teatrul”. Știți care era răspunsul general? „Mă pui acolo, la grămadă cu toți?” Până când a murit Sălișteanu și Ion i-a spus soției lui: „Spune-i lui Romică, înainte de a-mi împrăști lucrările, să-și aleagă ce lucrări vrea pentru unul din foaiere”. Și a fost primul foaier plin cu lucrări de-ale lui. Există și astăzi.

Ce alte pasiuni aveți sau ați avut de-a lungul timpului?

Sportul. Sportul de echipă. Mijlocul cel mai sigur de educație este să faci sport de echipă. Atunci când joci în echipă, trebuie să ai grijă de coechipierii tăi, să-i pui în valoare, să te ajuți cu ei și să respecti adversarul. Asta mi s-a părut extraordinar!

Interviu radiofonic realizat de
Sebastian CRĂCIUN

ACADEMICIAN PROF. ARH. DORIN ȘTEFAN

„Oamenii care trăiesc într-un mediu cultural, arhitectural, trăiesc mult mai fericiți”

Dorin Ștefan este fondator al D.S. Birou de Arhitectură (DSBA). Este unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai arhitecturii românești, apreciat pentru caracterul inovativ, non-convențional al proiectelor sale. În 1975, absolvă Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București, iar în 1998 obține titlul de doctor în arhitectură la UAUIM București cu teza: „Privire asupra orașului (o încercare de perspectivă post-structuralistă)”. În 1985 finalizează prima lucrare (împreună cu E. B. Popescu, începută încă din 1981), Casa de cultură pentru tineret Slatina, pentru care primește Premiul Uniunii Arhitecților din România și Medalia de argint la Bienala Internațională de Arhitectură (Interarch 1987) din Bulgaria. A expus la Bienala de la Veneția. Este profesor la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”. În anul 2010 a fost decorat cu Ordinul „MERITUL CULTURAL” - în grad de ofițer, a primit premiul Academiei Române pentru întreaga activitate, iar în anul 2018 a fost recompensat de Uniunea Arhitecților din România cu Premiul „Opera Omnia”. În anul 2025 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

CENTRUL INTERNAȚIONAL BRÂNCUȘI, Craiova

Ce v-a determinat să vă apropiați de arhitectură?

Trebuie să o luăm de la începuturi. Am scris și o carte despre începuturile mele: „My Modernism”. Am început fără să știu aproape nimic despre arhitectură, deși aveam un prieten de familie, un arhitect deosebit din Brașov, Iancu Rădăcină, un arhitect cu foarte frumoase realizări în Brașov. Eram în clasa a douăsprezecea, am aflat foarte târziu că există o astfel de facultate, având, sigur, preocupări de desen și matematică. Am făcut un liceu foarte bun în Brașov, Liceul „Meșotă”, la care matematica era una dintre materiile de prestigiu ale liceului. Și așa, încetul cu încetul, am ajuns la Arhitectură. Am descoperit arhitectura după ce am intrat la facultate. Știam foarte puțin despre ea înainte.

V-a plăcut sau v-a speriat?

Nu, a fost ceva foarte normal. A fost o trecere extraordinară, fără să știu nimic, am ajuns și am mers în continuare până astăzi, din fericire pentru mine. Și astăzi mai sunt încă în facultate, deși ar fi trebuit, probabil, de mult să ies la pensie. Și mă simt foarte confortabil în acest parcurs care înseamnă facultatea, deci, eu, odată student, apoi profesor și cu practică într-un birou privat, în paralel.

Aeroportul internațional BRAȘOV-GHIMBAV

După atâția ani dedicați arhitecturii, după atâtea proiecte apreciate, credeți că arhitectura este artă sau știință?

După foarte multe analize cred că înseamnă 50/50. Îmi place acest echilibru care, într-un fel, cred că este instabil, cumva pe muchie de cuțit. În orice moment, treci câteva procente într-o parte sau în cealaltă. Dar ținta rămâne în continuare această proporție de 50%. Dacă ar fi să vorbim numai de proiecte, fără discuție că este artă, pentru că pornește de la artă și apoi trebuie să te încarci și cu știință ca să poți să transformi acel proiect, care la început este un gând, într-o realitate construită, și atunci nu poți fără știință.

Ce înseamnă atelierul, spațiul de creație pentru arhitectul Dorin Ștefan?

Atelierul este locul în care binecuvântează de fiecare dată ziua pe care o încep cu gândul spre creativitate. Starea de creativitate este pentru mine, și cred că aproape pentru toți artiștii, o uimire, în primul rând. Este o uimire care vine dintr-o încărcare emoțională extraordinară, iar pregătirea pentru această stare vine din multe direcții și este o binecuvântare.

Aeroportul internațional BRAȘOV-GHIMBAV

Cum caracterizați dezvoltarea arhitecturii românești? Care sunt plusurile, care sunt minusurile?

Arhitectura românească în momentul ei de glorie a fost în perioada interbelică. România era o țară bogată. Din nefericire, arhitectură de calitate și arhitectură recunoscută internațional nu poți să faci fără bani. Poți să faci și o arhitectură la scară mică, poți să faci o arhitectură care se încadrează foarte bine într-un peisaj. Tot ceea ce avem ca zestre, înainte de interbelic, este zestrea unei arhitecturi înțeleasă ca dezvoltare organică sau înțeleasă ca o completare a naturii printr-un mediu artificial. Marea creștere a calității și a recunoașterii arhitecturii românești a fost în acea perioadă interbelică când, de fapt, arhitectura modernistă a venit și s-a așezat sincron cu tot ceea ce înseamnă arhitectură și cultură europeană. Din acest punct de vedere, noi avem o foarte mare obligație să încercăm, pe cât putem, să ne ridicăm la nivelul și la calitatea arhitecturii din perioada interbelică. În ultimii ani, cu satisfacție, am constatat că până și arhitectura utilitară, locuințele colective, spațiile de lucru, birouri, începe să fie, din ce în ce, de mai bună calitate. Ne lipsesc în continuare lucrările de prestigiu cu destinație culturală, ne lipsesc muzeele, ne lipsesc sălile de concerte, ne lipsește tot acest echipament care vine prin arhitectură și completează niște nevoi, nu vorbim de dorințe, sunt niște nevoi fundamentale pentru orice nație, sunt nevoile fundamentale ale culturii în paralel cu știința și cu tehnologia.

Biserica „ARCA NOETICĂ” din Alba Iulia

În domeniul arhitecturii, prin ce se poate mândri România?

Se poate mândri cu multe, plecând undeva din vechime. Mă gândesc la Brâncoveanu, mă gândesc apoi la Ștefan cel Mare. Mă gândesc la anumiți conducători foarte conștienți de valoarea spațiului construit pe care îl propuneau. Ștefan cel Mare a pornit dintr-o mulțumire făcută lui Dumnezeu, iar astăzi ne mândrim cu toate bisericile pictate din Moldova, începute de el și continuate de Petru Rareș. Venim și la începutul secolului al XX-lea, cu ceea ce avem pe Calea Victoriei, acea arhitectură de influență franceză, academismul francez cu arhitecții de valoare francezi, dar și români și nu pot să nu amintesc de arhitectura interbelică a lui Horia Creangă, Marcel Iancu, Petre Antonescu. Din păcate, românii știu puțin despre acești arhitecți, pentru că ei, în perioada comunistă, nu au mai fost deloc scoși în față. Din păcate, prestigiul arhitectului ca prezență creatoare în România nu se ridică totuși la calitatea arhitecturii pe care o prestăm. Nu e o plângere aici, este o constatare care pe undeva e puțin nedreaptă, pentru că noi credem în continuare foarte mult în arhitectură și știu asta pentru că sunt în continuare profesor la facultate. Generații întregi de studenți au aceeași pasiune, vin cu aceeași dăruire și cu aceeași încredere în arhitectură. Dar să revenim puțin la problema cu banii. În momentul în care țara este totuși săracă și banii destinației arhitecturii se reduc la strictul necesar al unui spațiu funcțional, fără să reușim să avem acele resurse prin care să exprimăm și importanța culturală, intelectuală a spațiului artificial construit. Dar sunt optimist că vom reuși să facem în continuare arhitectură de calitate.

Care sunt marile probleme de sistem care lovesc domeniul arhitecturii în țara noastră?

Organizarea și managementul. Ne lipsește acea disciplină a conducerii proiectului și a conducerii biroului de arhitectură. Sunt câteva carențe în foaia de parcurs a arhitectului de la student până la arhitectul care are propriul lui birou. E păcat că nu reușim să drămuim banii și să punem deoparte măcar 1% din investiție, strict pentru artă. Pentru un obiect artistic care poate să vină de la un artist plastic. În momentul în care cel care investește o să înțeleagă că arhitectura are nevoie de o completare a programului artistic și cultural și cu un obiect de artă de valoare, atunci s-ar putea ca toată această înțelegere să se întoarcă și asupra arhitecturii și să fie privită și arhitectura așa cum trebuie să fie privită, ca un gest cultural și artistic, în paralel cu ceea ce înseamnă tehnica, tehnologia și, în final, edificarea unui spațiu artificial construit.

Dorin Ștefan, în multe din proiecte v-ați apropiat de trecut, de istorie. Mă gândesc la Centrul Internațional „Contantin Brâncuși” din Craiova, armonizat lângă Palatul „Jean Mihail”. Mă gândesc la Calea Eroilor din Târgu-Jiu, la Centrul Aviatorilor din București, unde a fost salvată Casa Oromolu. Cum ați reușit această îmbinare între trecut și modernitate?

Am avut șansa să primesc comenzi în locuri de mare valoare și atunci, de fiecare dată, m-am așezat cu gândul meu, ca o reverență adusă unor astfel de realizări de mare valoare din trecut. În momentul în care ai o astfel de vecinătate nu poți decât să faci tot ce se poate să atingi cel puțin aceeași performanță. La Craiova, era vorba de Palatul Mihail făcut de Paul Gottereau, la Piața Victoriei era vorba de acea lucrare a lui Petre Antonescu, o bijuterie - Casa Mihail Oromolu. Și astăzi, când trec ori mă întâlnesc cu cineva la un ceai în zonă, sunt fascinat de acuratețea, de sensibilitatea și de armonia fațadei Casei Oromolu.

Cum vă explicați atunci starea în care a ajuns? Unde a dispărut sensibilitatea contemporanilor? Ați preluat-o incendiată, aproape distrusă și ați revitalizat-o.

Da, am revitalizat-o într-un context. A trecut prin mai multe intenții și prin mai mulți proprietari. Și doar ultimul proprietar și-a dorit ca în acel loc să poată să facă o arhitectură care să-l reprezinte și pe el. Este cel mai fericit caz, în care un dezvoltator, un investitor, dorește să se reprezinte și pe el

Imobil de Birouri și servicii „EURO TOWER”, București

Centrul „AVIATORILOR 8A”, Piața Victoriei, București

prin acea lucrare și nu doar să fie o afacere imobiliară. Sunt niște conjuncturi de grație pe care, când le prinzi, trebuie imediat să le maximizezi cât poți de mult. În ceea ce rămâne neacoperit de aceste momente de grație, acolo sunt mari tristeți, mari neîmpliniri, pentru că lași să se piardă o valoare. Zestrea noastră este importantă, dar nu este nelimitată în timp și orice astfel de pierdere pentru cei care suntem implicați este o tristețe directă. Pentru cei care nu sunt conștienți de această pierdere, nu putem decât să-i compătimim pentru că nu reușesc să înțeleagă cât de importantă este zestrea pe care cineva ți-o lasă și cât de important este faptul că tu te plimbi, lucrezi, trăiești într-un spațiu care trebuie să fie un spațiu armonic, care participă la bucuria ta de viață. Oamenii care trăiesc într-un mediu cultural, arhitectural, trăiesc mult mai fericiți.

Care este stilul arhitectonic preferat și de ce?

La întrebarea asta încep să răspund cu „din păcate”, dar acest „din păcate” este un fel și de a spune că apreciez foarte mult și altceva. Din păcate, eu am intrat direct în modernism. M-am format în facultate într-un moment în care, după o perioadă destul de complicată în istoria țării și în înțelegerea arhitecturii, s-a revenit la modernism. Am rămas în acest modernism pentru că îl simt ca o posibilitate de expresie a timpului nostru și că, de fapt, mișcarea modernă, începută cu Le Corbusier și continuată de ceilalți titani ai modernismului, nu și-a spus încă un ultim cuvânt. A plecat din gesturi și din înțelegeri extraordinare ale valorilor artistice și culturale. Și atât timp cât nu s-a epuizat, merită să ducem mai departe acest program al arhitecturii contemporane.

Proiectul pentru TAIWAN TOWER

Dorin Ștefan, care este orașul ce vă încântă din punct de vedere arhitectural?

Eu sunt născut, format și scolar în Țara Bârsei, într-un loc extraordinar, într-un loc binecuvântat. Am trăit în Râșnov, am făcut liceul la Brașov. M-am format într-un mediu cu oameni deosebit de harnici și deosebit de pricepuți. Am ajuns în București la facultate, am descoperit Bucureștiul, n-am plecat din el și nici n-aș mai pleca. Pentru mine Bucureștiul este locul în care mă simt cel mai bine. Am descoperit de curând Craiova, un oraș care știe să-și păstreze identitatea și să-și continue zestrea pe care o deține. Merg regulat de douăzeci și ceva de ani la Veneția, la fiecare Bienală, indiferent că este cea de arhitectură sau cea de artă, pentru că acolo văd cât de minunat se îmbină acel spațiu, care este un spațiu într-un fel înghețat acum 100 de ani, dar care trăiește din aceste bienale de artă, din festivalurile de film, din tot ce este contemporan și actual, iar această îmbinare de planuri diferite, planurile arhitecturale și cu planurile artistice, este o potrivire colosală. Îmi plac metropolele Londra, Hong Kong, Tokyo, orașele care au o forță, care au o vitalitate. Pe undeva și Bucureștiul, chiar dacă nu este atât de puternic, este un oraș viu, este un oraș care trăiește odată dintr-o asociere veche și nou, dar trăiește și dintr-o permanentă primenire. Bucureștiul este un oraș care a început neterminat, este un oraș care continuă neterminat și din această neterminare a lui vine și viața pe care o simți într-un astfel de spațiu. Nu este un spațiu înghețat și nici relațiile din interiorul acestui spațiu nu sunt rigide, nu sunt constrânse, nu sunt închise.

Ce vă deranjează la peisajul arhitectural contemporan?

Cred că nu mă deranjează nimic. Mă deranjează că lumea, în general, nu reușește să înțeleagă Bucureștiul, pentru că dacă l-ai înțelege, dacă i-ai înțelege istoria, dacă i-ai înțelege parcursul care nu este terminat, atunci l-ai iubi și cu punctele lui rele și cu punctele lui bune. Cred că, dintr-o iubire și dintr-o apropiere a unui spațiu în care trăiești, i-ai putea accepta toate defectele. Noi ne plângem tot timpul de defecte, dar uităm să ne bucurăm de celelalte calități pe care le ale. Și în momentul în care tu pui tot timpul în față doar ceea ce te deranjează, ajunge ca efectiv acest deranj să-ți oculteze complet celelalte calități. Dacă n-ar avea calități, n-am sta aici, n-am lucra peste două milioane de oameni. Atât timp cât stăm aici și lucrăm înseamnă că, fără să știm, are și multe calități, multe trăiri pe care ni le refuzăm. În ultimul timp eu, dar și o mulțime de prieteni cu care discut vedem cât de cultural începe să fie Bucureștiul, cât de multe expoziții de artă, cât de multe fundații, cât de multe galerii se deschid. Mediul artistic crește pe zi ce trece. Vedem cât de multe restaurante, cafenele și ceainării se deschid. Avem teatre, multe teatre mici, acele „teatre de buzunar”, înseamnă că există apetit pentru teatru și pentru arta spectacolului. Multe concerte. Din acest punct de vedere, orașul îți oferă o paletă cât se poate de largă și cât se poate de încăpătoare. Dacă în urmă cu ani de zile, când știam că o să fie un concert, abia-l așteptam, acum din păcate nu am timp să mă duc la toate concertele și toate manifestările artistice care se produc în București.

Casă la munte, zona Piatra Craiului

Extinderea Colegiului Național „DR. IOAN MEȘOTĂ” din Brașov

Imobil Griviței-Buzești, București

Cum este omul Dorin Ștefan?

Având în vedere că sunt foarte optimist, atunci, toate ce mi se întâmplă le iau din acest punct de vedere. Deci, la mine tot timpul paharul este mai mult plin, chiar dacă este numai pe jumătate plin. Dacă am reuși să ne păstrăm entuziasmul pentru viață și pentru ceea ce facem, dacă nu ne oprim din a avea idealuri, am fi mult mai fericiți și mult mai bogați. Bogăția spirituală este o compensare extraordinară pentru toate neajunsurile pe care viața, vrei, nu vrei, ți le pune în față.

Și care sunt pasiunile dumneavoastră?

Sunt născut la munte. Încerc să-mi fac timp pentru sport și nu m-am oprit din a merge regulat în sala de sport a facultății în care am intrat acum peste 50 de ani. Îmi fac timp pentru un schi. Este o bucurie extraordinară. Întâlnesc la Sinaia ceea ce întâlnesc în Alpi, în stațiunile de mare înălțime. Tot ce vezi, de jur-împrejur, este alb, soare și o coborâre într-un astfel de peisaj este o bucurie pe care sper să pot să o continui cât mai mult.

REMEMBER

Text: Andreea CALMA

IOANA GRIGORESCU
MĂRȚIȘORUL OFERIT
ARHITECȚILOR

În zorii primei zile a lunii Mărțișor mă îndreptam cu maica Fotini (care înseamnă lumină) spre Mănăstirea Dragomirna, unde aveau să se desfășoare numeroase acțiuni dedicate arhitectei Ioana Sabina Grigorescu, născută pe data de 4 martie 1915. Astfel, împlinirea a 110 ani de la nașterea acesteia a fost prilej de adunare a celor cu care a colaborat sau a celor care îi apreciază munca.

După rânduiala de dimineață a obștii monahale, aveam să pășesc pentru prima dată printre zidul de incintă al Dragomirnei și corpul de chilii împreună cu maica stareță Maria Magdalena, care îmi vorbea blând și mă ghida pe traseul pe care am întâlnit articulația din colțul de nord-vest, un ansamblu de scări splendid, care poate fi admirat parcurgând drumul de strajă. Mă simțeam ca într-o școală engleză cu bună rânduială, cu o lumină slabă, căci afară era înnorat.

La micul dejun, am făcut cunoștință cu familiile de arhitecți Panaitescu și Kisilewicz, unde, din când în când, îmi aluneca privirea pe fereastră, simțind pulsul curții mănăstirii, al repezelii cu care mergea câte o măicuță cu lucruri necesare pentru parastas. Interesantă era poziția mea, linia de privire care părea să fie la câțiva centimetri peste nivelul ierbii, privind din actualul parter scund și îngropat cu o treaptă de Ioana Grigorescu, care îmi dezvăluia o biserică și mai zveltă pe un fundal foarte așezat. Aflam mai târziu, la masa rotundă, că asta a fost intenția Ioanei Grigorescu de a sublinia suplețea bisericii, fără a concura cu incinta.

La mormântul arhitectei se afla un sobor de preoți, o parte din maicile mănăstirii, câțiva arhitecți cunosători ai operei ei și clasa de arhitectură a Colegiului de Artă „Ciprian Porumbescu” din Suceava, împreună cu profesorii ei. A fost un moment emoționat de pomenire, unde fiecare participant a asistat cu o candelă aprinsă în mână și câte o frezie lila, oferite de către obștea de maici. La final, maica stareță Maria Magdalena a dorit să ne spună câteva cuvinte: „Am pomenit sufletul roabei lui Dumnezeu Ioana și vreau să vă spun, ca să înțelegeți, că acest eveniment s-a organizat (...) doar pentru că dincolo, acolo, în Veșnicia ei, Ioana Grigorescu a cerut acest lucru și vă spun ca să ne fie fiecăruia de luat aminte. Anul trecut (2024), când la Cazino, la Vatra Dornei, s-a organizat un Simpozion al Uniunii Arhitecților, a coincis cu ziua în care Ioana Grigorescu a murit. Nu-mi aduceam aminte. Și când am fost sunată, am întrebat: «Nu vreți să-i facem un parastas?». Oare n-a cerut, din Veșnicie, Ioana Grigorescu această pomenire? Cu toții să luăm aminte că trăim aici pe pământ, ne punem numele pe ceva, rămânem în istoria celorlalți, dar să știți că dincolo, atunci când ne vom duce, vom avea nevoie de cei care rămân ca să ne spună o *Veșnică Pomenire* și un *Doamne-miluieste!*”.

În cadrul slujbei am auzit mai multe nume, dar abia la masa rotundă de la finalul zilei, unde era proiectată imaginea cu placa în care erau consemnate persoanele implicate în restaurarea din anii '60-'70, am aflat că numele pomenite erau ale tuturor meșterilor care i-au fost alături arhitectei Ioana Grigorescu.

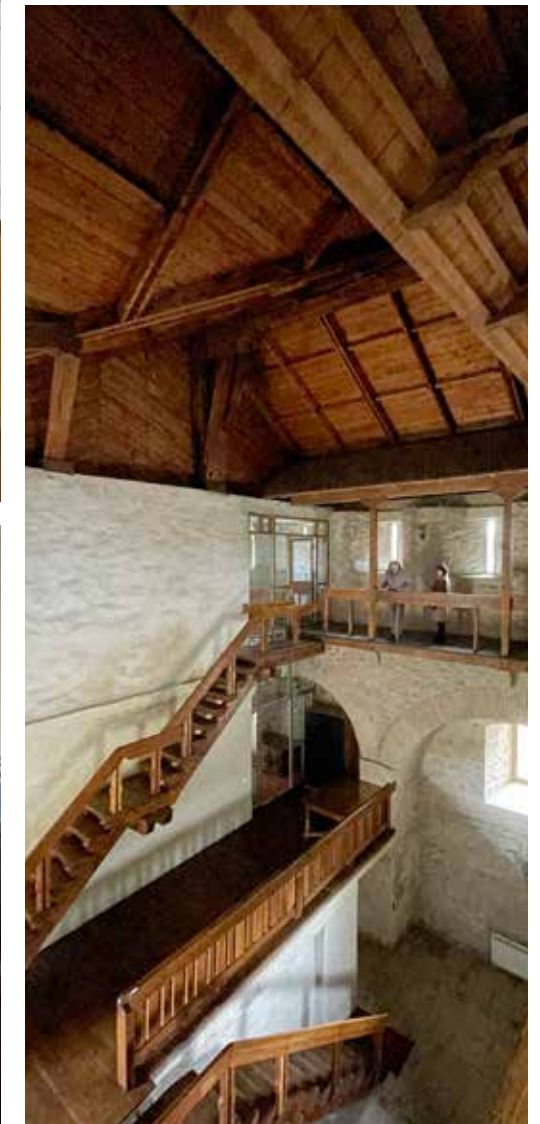
Pentru acest eveniment, maica stareță a primit ascultare de la Înalt Preasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, de a redacta o carte, pe care a lansat-o, avându-l alături pe arhid. Vasile M. Demciuc, consilier eparhial în cadrul Sectorului Monumente, Patrimoniu și Arhitectură bisericească, care a prezentat publicului publicația numită *Restaurarea culturală a MĂNĂSTIRII DRAGOMIRNA sub creionul arhitectei IOANA GRIGORESCU*. Noua apariție editorială devine un material foarte util celui care își dorește să descopere mai mult din punct de vedere arhitectural și cultural din restaurarea realizată de Ioana Grigorescu, fiind într-un format care a permis introducerea unor planșe cu piesele desenate ale ansamblului.

Arhitectul Constantin Gorcea, actualul autor al unor lucrări din cadrul mănăstirii, a fost gazda profesioniștilor, pe lângă obștea de maici implicate. A început turul ghidat vorbindu-ne despre *restaurarea restaurării* făcute de Ioana Grigorescu la mica biserică din cimitir și despre intervenția propriu-zisă a Ioanei Grigorescu, care a implicat deschiderea pridvorului, remodelarea volumetrică a acoperișului, oferind zidului perimetral o protecție printr-o streășină lată, și aducerea în fața privitorului prin curățare și îndepărtare a straturilor de tencuială.

Dacă vorbim despre incinta mănăstirii, am înțelege din acest periplu că biserica este piesa principală din cadrul acestui ansamblu și asupra ei intervine punctual cu modificări minore, dar ultra necesare, iar incinta este cercetată în amănunt, iar propunerile vin în spiritul timpului în care proiecta, păstrând mereu un echilibru între materialul și forma originale și recomandarea de punere în operă a arhitectei, întregind originalul printr-un procedeu/material/tehnică/formă nou/nouă.

Așezarea ideilor despre personalitatea Ioanei Grigorescu și despre modalitatea ei de intervenție s-a petrecut în cadrul expunerii dlui arhitect Alexandru Panaitescu și a mesei rotunde intitulată „Un cuvânt, o amintire, o impresie despre arta în care a excelat Ioana Grigorescu”, eveniment la care au luat cuvântul: maica stareță, evocându-le pe maicile starețe sub care s-a desfășurat șantierul condus de Ioana Grigorescu, prof. arhitect Virgil Polizu, care a lucrat trei ani cu Ioana Grigorescu, fiindu-i în subordine la Direcția Monumentelor Istorice (DMI), arhitectul Alexandru Panaitescu, autorul cărții apărute la inițiativa Uniunii Arhitecților - *Ioana Grigorescu. Calea sincerității* - în 2018, arhitectul Dan Kisilewicz, care a stat de vorbă cu Ioana Grigorescu în ultima parte a vieții ei și care îi cunoștea bine rânduiala casei, și arhitectul Constantin Gorcea, care a moderat întregul dialog și care cunoaște tainele proiectelor de restaurare ale Ioanei Grigorescu, căci are șansa să propună spații actuale necesare maicilor în cadrul incintei restaurate de arhitecta evocată. Ultimii doi arhitecți au fost prezenți și la înmormântarea ei, în 2006.

După o zi plină de detalii inedite descoperite în cadrul turului ghidat și după o discuție în care s-au dezvelit mai multe fețe ale aceleiași personalități, putem trage concluzia că munca Ioanei Grigorescu poate sta alături de munca contemporanilor săi, comparând-o, pentru început, cu intervenția lui Carlo Scarpa de la Castelvecchio.

ASCONI WINERY REPUBLICA MOLDOVA

Text: Iurie POVAR
președinte al Uniunii Arhitecților
din Republica Moldova

TRADIȚII, TEHNOLOGII MODERNE, PRODUSE PERFORMANTE

Norocos e cel care are un vin bun, o carte bună, un prieten bun.
Moliere

Cultivarea viței-de-vie pe teritoriul basarabean are rădăcini în cele mai vechi timpuri, vestigiile datând din epoca cenozoică, acum cca. 70 milioane ani.

Domesticirea și introducerea în cultură a viței-de-vie sălbatice are loc, cel mai probabil, în perioada culturii Cucuteni-Tripoliene - una din cele mai vechi civilizații din Europa (mil. VI-IV î.Hr.), care a cuprins și teritoriul actual al Republicii Moldova.

Ulterior, au apărut, pe întregul țărm nordic al Mării Negre, la sfârșitul sec. VIII - începutul sec. VII î.e.n. (î.Hr.), coloniile grecești, care inițial aveau un rol de centre comerciale de tranzit și apoi au trecut la producția proprie de mărfuri necesare populației locale și comercializarea acestora.

Se presupune că, la începutul colonizării grecești, populația locală cultiva deja vița-de-vie, dar numărul de soiuri era limitat. Aceste soiuri, adaptate la condițiile climaterice locale și tehnologiile aplicate, nu asigurau o producție de vinuri comparabilă cu calitatea celor grecești care erau la mare căutare, fiind unul din componentele principale ale comerțului. Odată cu instalarea în regiune a coloniștilor greci, au fost introduse și alte soiuri, aduse de ei, care s-au adaptat condițiilor locale de cultivare sau au generat soiuri noi; au fost promovate noi procedee tehnologice de cultivare a viței-de-vie. Despre gradul înalt de dezvoltare a viticulturii în regiune ne vorbesc și monedele din Tiras, provenite din sec. III și II î.Hr., pe care era reprezentată vița-de-vie.

Îndeletnicirea vinificației, indiferent de perioada istorică sau situația social-politică, s-a dezvoltat pe teritoriul Republicii Moldova, devenind unul din sectoarele principale ale agriculturii naționale, atingând rezultate impunătoare în producerea vinurilor de calitate.

Vinul este poezie îmbuteliată.
Robert Louis Stevenson

ARTA VINULUI. Prezentul

Proclamarea independenței și suveranității Republicii Moldova a avut o amprentă cu semnificație diferită, în special, în prima etapă când au dispărut piețele tradiționale de desfacere a produselor vitivinicole și industria s-a orientat spre consumuri limitate și de calitate redusă - fiind un factor negativ pentru acest sector și, ulterior, modernizându-se substanțial prin cultivarea speciilor eficiente de struguri și tehnologiilor avansate de vinificație pentru a readuce faima vinurilor moldovenești pe piața mondială.

Importanța sectorului vitivinicol pentru economia Republicii Moldova a dictat o atenție deosebită a statului, fiind materializată prin crearea Oficiului Național al Viei și Vinului (ONVV), care are răspunderea promovării vinurilor moldovenești pe piețele de export, sub umbrela brandului de țară „Wine of Moldova. A Legend Alive”, care are scopul de a unifica producătorii autohtoni de vin și de a facilita exportul de vinuri de calitate pe piața internațională.

Având un sistem de indicații geografice protejate (IGP) bazat pe modelul UE, care acoperă cele patru zone vitivinicole: Valul lui Traian, Ștefan Vodă, Codru și Divin, Moldova a făcut progrese impresionante în sporirea calității vinurilor.

Dovadă acestui fapt sunt medaliile câștigate la concursuri internaționale prestigioase ca: Decanter World Wine Awards, Mundus Vini, Concours Mondial du Bruxelles, International Wine Challenge etc. Se poate constata cu mândrie că, la momentul actual, Republica Moldova are o suprafață de 112 mii hectare de viță-de-vie, pe care sunt plantate peste 50 de soiuri de struguri, înregistrând rezultate performante la expozițiile din străinătate.

În anul 2020, vinurile Moldovei au obținut 956 de medalii la 32 de concursuri internaționale de profil, cel mai mare număr de distincții acumulate până în prezent. În ciuda impedimentelor și a restricțiilor cauzate de situația epidemiologică globală, vinificatorii din țară au reușit să facă față provocărilor și să înscrie vinurile îmbuteliate produse acasă la cele mai remarcabile evenimente din lumea mondială a vinului. 624 dintre aceste medalii au fost câștigate de vinificatorii locali, a căror prezență la competiții a fost susținută de ONVV. Din numărul total de medalii, 417 sunt de aur, 277 de argint și 169 de bronz.

Pentru aprecierea și recunoașterea calității, 65 de companii vinicole din țară și-au expediat mostrele de vinuri, spumante și divinuri, și au luat calificative excelente din partea juraților străini.

O sticlă de vin conține mai multă filosofie decât toate cărțile din lume.

Louis Pasteur

ARTA OAMENILOR DEDICAȚI

La începutul secolului prezent, o mare parte din vinificatorii moldoveni, devotați meseriei, s-au orientat strict pe filiera producerii de calitate, creării condițiilor confortabile pentru familiarizarea cu soiurile de vinuri și promovării rezultatelor obținute pe plan internațional. Unul din acești patrioți adevărați este Anatol Sârbu, care și-a dezvoltat afacerea de familie și suflet în centrul Republicii Moldova, în s. Puhoi, raionul Ialoveni, locația fiind amplasată la hotarele zonelor vitivinicole Codru și Ștefan Vodă.

Ion Merlici, vinificator experimentat de la Asconi Winery.

Compania a fost înființată în anul 1994 de către familia Sârbu, pe baza unui punct de prelucrare primară a strugurelui viței-de-vie, construit pe vremurile sovietice. Acest obiectiv anterior însoțea numai recepția poamei. Inițial, aici se recepționau strugurii și se obținea sucul, după care acesta se transporta la fabrica de vinuri din Bulboaca, o localitate din apropiere, unde avea loc prelucrarea și îmbutelierea vinului.

La momentul pornirii afacerii, practic, niciunul din imobilele și liniile tehnologice ale punctului de prelucrare nu funcționau. Clădirile construite anterior au fost și sunt desființate treptat, inclusiv în prezent sunt perfectate actele necesare pentru demolarea a două edificii. Soluția reabilitării și dezvoltării întreprinderii a fost găsită pe două căi: plantarea podgoriilor proprii de viță-de-vie pe o arie de circa 500 ha cu soiuri de calitate și re tehnologizarea procesului de vinificație. În paralel, s-au edificat hale de producere, păstrare și îmbuteliere a vinurilor, săli de degustare cu destinația de a familiariza oaspeții vinăriei și ai Republicii Moldova cu rezultatele obținute în urma investițiilor alocate.

Actualmente, procesul de vinificație la *Asconi Winery* este organizat conform standardelor internaționale și strict monitorizat de la creșterea strugurelui până la pregătirea vinului pentru comercializare. Obținerea și stocarea datelor cu privire la desfășurarea procesului tehnologic este prerogativa companiei, ceea ce permite ca marea majoritate a producției să fie exportată în circa 25 de țări din Europa, America de Nord, Africa, Asia, în special, cele mai cunoscute fiind Statele Unite ale Americii, Canada, Australia, China, Japonia etc.

În viitor se planifică extinderea podgoriilor până la o suprafață de 800 ha.

Investiția trebuia să demareze anul curent, dar din cauza conflictului militar în țara vecină s-a luat o pauză. Necesarul de struguri pentru producerea vinului este suplimentat, în prezent, de pe alte podgorii exclusiv din Republica Moldova.

Mihaela Sârbu, manager al compartimentului de turism al companiei.

Sporirea interesului turistic față de Republica Moldova, și anume, din considerentele succeselor obținute de vinificatorii autohtoni la concursurile internaționale de profil, promovării eficiente a Drumului Vinului, au introdus în arealul serviciilor prestate de *Asconi Winery* noi destinații de cazare și agrement pentru toate categoriile de vârstă.

Halele de producere

Concomitent, pe terenurile libere de construcții ale teritoriului fabricii de vinuri s-au edificat 12 case, un magazin, terase pentru evenimente de familie sau manifestări culturale, conferințe și câteva restaurante în stil rural, cu pereți din lut, acoperișuri din stuf, geamuri, obloane, stâlpi și balustrade din lemn. Obiectivul a fost de a readuce în republică tradițiile naționale moldovenești străvechi în construcția locuințelor, care corespund tendințelor sustenabilității promovate în epoca contemporană. În interiorul caselor sunt amenajate camere hoteliere cu toate condițiile moderne de confort, dar cu conotație rustică. În decor s-au folosit covoare, perdele, țesături, obiecte casnice și de artizanat găsite în diferite zone ale țării. Este remarcabil că toate lucrările de edificare a caselor și restaurantelor au fost executate de meșteri populari locali.

Un punct atractiv al complexului *Asconi Winery* au devenit trei piscine: pentru copii - cu tobogane, una mică pentru părinții cu grija celor mici și una mare, care fiind finalizate recent se bucură de o mare popularitate în rândurile clienților.

În aceeași microzonă sunt situate și restaurante tip „Bistro”, care deserve vizitatorii piscinelor. Pentru mentenanța construcțiilor în toate anotimpurile anului sunt folosite tehnologii moderne de energie regenerabilă, geotermală etc.

Dedicația imensă a creatorilor *Asconi Winery* față de țară, tradiții și istoria viticulturii au făcut posibilă apariția unui complex care să fie atractiv atât din punct de vedere al producerii vinurilor de calitate, cât și din punct de vedere al serviciilor hoteliere, HoReCa, agrement și care posedă un potențial impunător de favorizare a imaginii Republicii Moldova în contextul agro, eco și etno-turismului.

*Dumnezeu a creat apa;
însă omul a creat vinul.*
Victor Hugo

ARTA OAMENILOR CREATIVI

Este evident că orice inițiativă a oamenilor devotați meseriei și breslei trebuie susținută, promovată și materializată prin intervenția profesioniștilor din domeniile artelor: arhitecți, designeri, decoratori, pictori etc.

În cazul *Asconi Winery* un rol decisiv a avut, inițial, relația benefică de colaborare și parteneriat, care s-a dezvoltat treptat într-o relație de prietenie adevărată între patronul complexului, Anatol Sârbu, și arhitectul, designerul Sandu Proșii. Ambii, prin buna înțelegere a opțiunii alese și prin dovada de cunoaștere profundă a specialităților lor, au demonstrat eficiența, calitatea și capacitatea enormă a unei activități sincronizate, orientate spre un scop comun, clar și definit.

Case, elemente decor, artizanat

Irina Proșii, designer, membrul al colectivului de creație.

Dezvoltarea proiectului de arhitectură și design pentru complexul agroturistic *Asconi Winery* a fost inițiată în anii 1998-1999, în momentul când fabrica de vinuri din s. Puhoi, edificată în perioada sovietică, și-a schimbat proprietarul și s-a transformat în business privat familial. Inițial, problema consta numai într-o reconstruire fragmentară, în special, schimbarea acoperișurilor vechi și geometriei acestora. Ulterior, evolutiv, a apărut necesitatea creării unei săli de degustare pentru un cerc compact de specialiști și mai apoi pentru oaspeții vinăriei. Astfel a fost deschisă prima sală cu denumirea „Cerdac”, situată deasupra halei de păstrare a colecției de vinuri.

În anii următori vinăria s-a dezvoltat și s-au modernizat ori construit obiective tehnologice: birourile, halele de păstrare și linia modernă de îmbuteliere a vinurilor. S-a generat ideea de reorganizare a spațiului și teritoriului pentru recepția vizitatorilor, degustarea vinurilor, bucatelor naționale și pentru desfășurarea diverselor evenimente.

Arhitectul interioarelor - Sandu Proșii, în comun cu proprietarul - Anatol Sârbu, au identificat conceptul dezvoltării ulterioare a terenului cu primul restaurant și bucătărie. Cu timpul, ambii au devenit parteneri, coautori și generatori de idei pentru viitorul aspect arhitectural și urbanistic al complexului. Temeiul conceptului realizat a devenit principiul „spațiului autentic” - sintezei tradițiilor naționale în construcții, decorului interioarelor cu noile tehnologii pentru instalațiile tehnice și industriale. O importanță deosebită a fost acordată detaliilor: s-au refolosit materiale de construcții locale, ecologice, care obțineau „a doua viață” după demolarea edificiilor chișinăuene (grinzile de lemn, cărămida, țigla ceramică etc.). Pentru realizarea proiectelor de extindere și modernizare, ulterior pentru asigurarea activității restaurantelor și teraselor se angajau specialiști locali. Regula de bază a fost - niciun decor suplimentar, totul trebuie să fie la maximum autentic.

Astfel au apărut terasele și restaurantul.

Piscine

Pe parcurs, odată cu dezvoltarea turismului în Republica Moldova, conceptul complexului vitivinicol și-a găsit reflecție în 12 case pentru oaspeți, care creează imaginea unui „sat moldovenesc”, și într-un restaurant, toate fiind realizate din materiale și tehnologii tradiționale (lut, lemn, stuf etc.). Proiectul creștea treptat, însă esența rămânea neschimbată - de a forma o microzonă cu colorit național și noi tehnologii moderne în industria vinurilor. Bucătăria tradițională moldovenească cu alimente de la producătorii locali, vinul extraordinar și atmosfera binevoitoare a gazdelor și casei au fost evaluate la justa valoare de oaspeți din țară și străinătate.

Proiectul complexului a fost finalizat prin realizarea zonei piscinelor, care au început a funcționa în acest an.

Boris Gangal, arhitect, autorul proiectelor pentru case și restaurant.

Colegul nostru, cunoscut bine în țară prin proiectele de restaurare și contextul istoric în lucrările de arhitectură, multe din ele fiind realizate, a fost invitat în echipă de către S. Prosii pentru a propune variante de construcții în stil etnic. Astfel, au apărut amprente talentului arhitect B. Gangal pe teritoriul Asconi Winery. Cele 12 case și restaurantul „Sol Negru”, fiind pe deplin asigurate cu utilitățile moderne, prin aspectul său interior și exterior, amplasamentul, materialele de construcție și finisare tradiționale aplicate, cufundă vizitatorii complexului în atmosfera unui sat moldovenesc cu drumuri șerpuite, piața horelor, pridvoare și pajiști pline cu flori locale. Acoperișuri din stuf, căsuțe vopsite cu var și „sineală”, tâmplărie realizată din lemn ne trezesc sentimente de dragoste de vatră, baștină și neam.

Restaurant tip „Bistro”, terase

Terase, amenajări

Case, fragmente tâmplărie

Cazul Asconi Winery este un exemplu demn de a fi urmat din mai multe puncte de vedere. În special, prin unitate de gânduri și fapte ale tuturor actorilor și participanților la procesul investițional, începând cu alocarea surselor financiare necesare, luarea deciziilor privind proiectarea și realizarea obiectivelor planificate, și finalizând cu promovarea și întreținerea cotidiană a acestora ori, vorbind mai simplu: toți au urcat într-o barcă și vâslesc în aceeași direcție, fără a ține cont de afluenții apăruiți pe parcursul timpului.

O altă realizare extrem de importantă este selectarea unor stiluri tradiționale locale în arhitectură, design, decor și artizanat, cea ce s-a dovedit a fi mult mai complicat decât a urma soluții moderne simpliste, bazate pe evidențierea unui contrast între istoric și contemporaneitate. Opțiunea de urmare a principiilor etniei și tradiției facilitează enorm păstrarea autenticității meseriilor în construcții, finisări și în alte meșteșuguri populare, deoarece în activitățile de materializare a ideilor arhitecturale sunt consolidate câteva generații de meșteri locali: vârstnici și tineri, care pe parcursul executării lucrărilor transmit cu acuratețe și în profunzime talentele, experiența și cunoștințele preluate de la predecesori.

Și nu în ultimul rând, este necesar a menționa semnificația deosebită a complexului Asconi Winery și a unor edificii similare din țară pentru facilitarea imaginii Republicii Moldova pe plan internațional și comunitar ca un stat cu rădăcini și tradiții istorice, culturale, vitivinicole bogate și un potențial turistic substanțial.

Bibliografia

Site: wineofmoldova.com. Istoria Vinului Moldovei

Site: ro.wikipedia.org. Istoria Republicii Moldova

EXPOZIȚIA DE FOTOGRAFIE MIHAI GHEORGHIOU

Text: Mihai GHEORGHIOU

STILURI ȘI ELEMENTE DE ARHITECTURĂ ÎN BUCUREȘTI

Expoziția a prezentat stilurile și tendințele arhitecturii în București, cronologic, de la primele clădiri cunoscute și până în zilele noastre. Au fost prezentate și experimente inedite cum ar fi casele în stilul Gaudi sau case pe colț, tip vapor, case verzi, case care se îmbracă în verdeața în timpul verii.

Expoziția prezintă și cum se schimbă Bucureștiul când vin sărbătorile de iarnă, când multe hoteluri sunt decorate în mod special.

Un panou deosebit a încercat să ilustreze că arhitectul poate avea o atitudine civică făcând sesizări la organele responsabile și obținând și remedieri.

Alte panouri prezintă elemente de fațadă ale clădirilor vechi cum ar fi copertine elegante, arcuite, din fier forjat, în stil Art Nouveau, balcoane, ancadrame la uși și la ferestre cu o mare libertate de folosință de elemente ornamentale, florale sau religioase, executate cu dedicare și finețe. Toate acestea sunt amenințate să dispară, din păcate nu sunt protejate.

În BUCUREȘTI se pot găsi mai multe stiluri de arhitectură, influențele arhitecturii franceze fiind de netăgăduit.

NEOGOTIC-NEOCLASIC FRANCEZ

CUBISM

CASE DE CRĂCIUN

MEDITERANEAN

CASE PE COLȚ

A LA GAUDI

NEO-ROMÂNESC: Stilul este exemplificat prin cea mai veche casa cunoscută, pe strada Șerban-Vodă, ridicată pe la 1790, cu pridvor cu arcade tipice, nici orientale, dar nici în stil clasic, cu stâlpi din lemn. Genul acesta de arcade cu un foișor se întâlnește la Hanul lui Manuc (1806), la casa Lahovari (1886), Bufetul de la Șosea (1889), la vila Minovici (1906).

NEOGOTIC, NEOCLASIC FRANCEZ - ilustrează legăturile culturale cu Franța, unde primii arhitecți români au studiat și de unde au adus un stil caracterizat printr-o dantelărie și bogăție în ornamente de fațadă.

Este vorba despre Casa universitarilor (1860-1865), Palatul Cretzulescu (1903), casa Assan - Lahovari - COS (1906).

ANOTIMPURI. CASE VERZI și de CRĂCIUN. Am putea spune că Bucureștiul își schimbă înfățișarea după anotimpuri, dacă vara multe case primesc o nouă fațadă, verde, care aduce un aer mai proaspăt și mai diminuează arșița, iarna, cu ocazia sărbătorilor, totul apare împodobit și iluminat.

CUBISM - se pot face comparații între ce s-a construit în perioada interbelică și ce se construiește la ora actuală. Formele clare, geometrice s-au păstrat... Materialele s-au schimbat. De la fațadele cu tencuială și piatră artificială s-a trecut la sticlă, oțel inoxidabil, piatră naturală și lemn aparent.

Stilul MEDITERANEAN cu tencuiala albă, arcade fine la ferestre sau logii, cu rol decorativ și ornamente care își au originea în cetatea orașului Cento, Italia.

CASELE PE COLȚ reprezintă o preocupare specială, în perioada interbelică. Pentru a atrage atenția, s-a dorit să fie volume deosebite, cu elemente rotunjite, care întăresc și marchează colțul. Important este și acoperișul, cu forme originale, care făcea parte din concepția fațadei. Acoperișul, ca element de arhitectură, a dispărut aproape complet.

A LA GAUDI există 2 case în București - La casa din str. Porumbacu este vorba despre o fațadă tencuită în alb, cu colțuri, și casa din str. Racovița are ornamente florale în jurul ferestrelor, influențe art-nouveau (sau jugendstil)

VILELE cu TURN sunt clădiri des întâlnite în cartierele mai vechi ale orașului. Se pare că a fost un stil preferat, un fel de preluare a cunoscutei Vile Minovici. Acum au dispărut.

ART DECO, apărut prin anii 1930, în București este ilustrat de Clădirea ASIROM (1930), Palatul Telefoanelor (1933), Hotel Union (1934), clădirea ARCUB din str. Batiștei (1934) și Hotel Ambasador (1939).

ART DECO

ARHITECTURA NOUĂ apărută după 1989 poate fi citită ca o eliberare de corsetele dictaturii comuniste.

ARHITECTURA NOUĂ

Arh. Mihai Gheorghiu este absolvent al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”, promoția 1963.

Activitatea sa profesională s-a desfășurat, în cea mai mare parte, în Germania, unde a început ca desenator de instalații, apoi arhitect proiectant. La Krefeld, a proiectat o serie de clădiri reprezentative pentru anii respectivi. Cu ocazia călătoriilor a vizitat creațiile marilor arhitecți și, reîntors la București, le-a comparat cu piețele Bucureștiului: *Intenții începute și neterminate*.

A dezvoltat o privire critică despre care a vorbit cu ocazia prezentării expoziției. Un oraș este definit de piețele sale, marile artere și apoi clădirile. Piețele Bucureștiului sunt, de fapt, noduri de circulație. Bulevardele principale unde pulsa viața, cu cinematografe, magazine, restaurante, au devenit neinteresante.

Cine este vinovat pentru această schimbare? Mall-urile!

EXPOZIȚIA DE PICTURĂ MICHAELA IATAN

Text: Michaela IATAN

„AUR INTERIOR”

De ce „aur interior”?

În această perioadă, am fost cu toții șocați să vedem cum un artefact reprezentativ pentru moștenirea noastră străveche, o comoară de aur ce ne-a parvenit prin milenii ne-a fost furată! Așa că mi-am spus, dacă acea piesă neprețuită din tezaur nu mai e în Muzeul nostru, ar trebui să o păstrăm măcar în interiorul nostru, în amintire și în conștiința noastră.

Să nu o uităm. Să ne închipuim cum erau acei strămoși care foloseau astfel de coifuri și astfel de brățări la ceremoniile religioase. Și am materializat acest gând sub forma unei picturi, care figurează și pe afișul expoziției, în care o figură simbolică de bătrân strămoș ne trimite un mesaj. Să nu-i uităm. Pe ei, pe cei care au apărât și au cultivat mii de ani acest pământ. Acest pământ care ne-a dat și aur, și grâne, și petrol, și fructe, și cărbune, și pășuni, și munte, și mare.

O expoziție cu picturi lucrate în ulei sau în acuarele, realizată de un arhitect cu îndelungată activitate în domeniul artelor plastice (pe lângă activitatea de proiectare de arhitectură). Desenul a fost o constantă pentru mine de la Liceul de Arte Plastice „N. Tonitza”, completată cu studiile de la Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”, fără a părăsi gândul că voi continua să pictez.

Acum sunt membră în Uniunea Arhitecților din România, dar și în Asociația Pictorilor Acuareliști din România, precum și în International Painting Association of Japan. Pictura mi-a adus numeroase satisfacții și chiar premii internaționale:

Am fost distinsă cu **Special award** 4 ani consecutiv, în cadrul competiției internaționale „Step by Step”, la care participă sute de artiști acuareliști din zeci de țări. Am fost Artist selectat la Japan Nadeshiko Watercolor Triennale 2023.

Trofeul Pegasus Prize-TOP ARTISTS - The Protagonists of Contemporary Art mi-a adus includerea în *Contemporary Celebrity Masters*, vol. III.

În acest an, voi participa cu o expoziție virtuală de pictură la Expoziția internațională tehnică de la Osaka, Japonia (Standul României).

Uniunea Arhitecților mi-a oferit posibilitatea de a deschide mai multe expoziții personale în decursul timpului: „Tempora” în 2016, „Aur cald” în 2018 și „Aur interior” în acest an. În decursul timpului, am deschis expoziții personale și în alte locații, privilegiind însă participarea la expoziții colective (unele împreună cu artiști membri ai Uniunii Artiștilor Plastici din România; altele împreună cu pictorii membri în „Flotila Albastră” a Ligii Navale Române, a cărei membră sunt; cu Breasla Restauratorilor și a Creatorilor de Artă Sacră din România sau cu Arhiva de Artă - acestea din urmă fiind expoziții deschise în scop caritabil). Pe lângă participările la expozițiile din alte țări (Japonia, Italia, Spania, Franța,

Polonia și Bulgaria) am participat și la expoziții din România la care au venit și artiști din alte țări (cum au fost expozițiile „Oxymoron”- Bienala Albastră, organizată de Asociația Culturală Artessentia, sau expoziția „Case Damaschine”, organizată de CCERPA, sau „Bucureștiul în Acuarelă”, organizată de A.P.A. Am participat la expoziții colective deschise la Biblioteca Națională, Parlamentul României, Senat, ARCUB, Universitatea de Arhitectură, Palatele Brâncovenești, Galeria Sigma, Centrul cultural „M. Eminescu”, Muzeul Marinei, Muzeul Satului, Muzeul Țăranului Român.

Toate acestea îmi aduc bucurie în măsura în care bucură și sufletele privitorilor din expoziții. Sper că lucrările pictate de mine vor continua să aducă bucurie încă mulți ani de acum înainte celor care au rezonat cu ele.

„ARHITECTURA SE ÎNVAȚĂ DE MIC!”

Text: Doina ȘOLDU

„MAGIA PUNCTULUI”

Cu mult timp în urmă, am avut o discuție cu prietena mea Cristina Marin, profesoară de matematică. Subiectul a fost accesibilitatea celor mici, dar și a adulților la noțiunile de matematică și, în particular, la cele ale geometriei plane. Nu toată lumea iubește matematica, dar dacă încercăm să o aplicăm creativ cu siguranță o vom găsi mai accesibilă. Ideea Cristinei era de a crea modele folosind elemente matematice, apoi de a explora totul astfel: **definițiile prin imagini și teoremele prin desene**. Am fost colege la Liceul de Arhitectură, drumurile profesionale ni s-au despărțit, dar ne-au unit mereu prietenia, arhitectura și arta.

Ideea Cristinei mi s-a părut interesantă, așa că am fost extrem de fericită când mi-a oferit șansa de a colabora la această minunată carte. Participarea mea a fost bucurie și provocare. Ca arhitect, nu ai ocazia de a desena un șarpe, o cioară sau o albină... Dar cel mai greu exercițiu a fost trasarea celor cinci linii paralele echidistante la 2 mm distanță. Am constatat că îndemânarea de a desena cu mâna liberă, de a hașura a scăzut odată cu proiectarea pe calculator.

După ce am prezentat definițiile și teoremele matematice și realizasem toate desenele pentru ilustrarea problemelor, am legat noțiunile de viața reală, de ceea ce vedem în jurul nostru zi de zi. Am apelat la arta plastică și la arhitectură, la imagini cu clădiri din orașul în care locuim, clădiri pe lângă care trecem zi de zi fără a observa că decorația sgraffito sau ancadramentele și frontoanele ferestrelor au la bază elemente geometrice. Poate nu observăm nici faptul că soba de teracotă din librăria în care intrăm are un brâu cu meandre, simbol al infinitului, întâlnit pe vasele și clădirile din Grecia Antică; simbol preluat și în zilele noastre de marii designeri. Un pas important în educație este și determinarea fiecăruia să privească în mod analitic ceea ce este în jur.

Prof. Cristina Paula MARIN

Pentru ilustrarea definițiilor, am apelat la lucrările unor artiști plastici consacrați (Vasili Kandinsky, Vincent van Gogh, Constantin Brâncuși), dar și la artiști contemporani. Astfel celebrul artist Miguel Endara, recunoscut pentru diversitatea proiectelor sale artistice, a răspuns cu generozitate solicitării noastre de a folosi câteva dintre lucrările sale pentru a ilustra concepte artistice deosebite. Îi mulțumim și pe această cale.

Proiectului i s-a alăturat și arhitectul Mircea Corcode, un pictor recunoscut pentru deosebita sa măiestrie și delicatețe. Lucrările colegului și prietenului nostru Mircea Corcode au îmbogățit conținutul cărții, constituind un punct de referință, iar opinia lui a contat în buna realizare a lucrării. Acuarelele arhitectului Mircea Corcode „realizate cu pete de culori reci și calde în alternanță care realizează planuri diferite prin intensitate cromatică. Alternanța cromatică creează și o dimensiune spațială a culorilor”, după cum afirmă artistul-arhitect. Ca un bun arhitect care nu renunță la desenul de mână nici atunci când este vorba de o pictură în acuarelă, își creează și susține cu desenul în tuș compozițiile îmbogățite cromatic în alternanța cald-rece, iar „...tipul de compoziție, perspectiva la un punct de fugă, creează profunzime atât prin desen, cât și prin succesiunea cromatică”.

Nu întâmplător am ales pentru carte titlul „Magia Punctului”. Punctul poate fi urma unui creion bine ascuțit pe o foaie albă de hârtie, un punct de vedere într-o discuție, un punct de sprijin pentru a mișca pământul așa cum cerea Arhimede sau, ceea ce vedem zi de zi când mergem pe stradă, un punct de fugă. Un punct de fugă care creează perspectiva unei străzi sau a unei clădiri. Punctul în mișcare creează o dreaptă, dreaptă care în majoritatea cazurilor este axa de simetrie.

În lucrările mele artistice folosesc linia, desenul în tuș albastru sau negru pentru a defini compoziția. „Axa de simetrie sau punctul de fugă centrează compoziția; desenul redă volumetria, iar petele de culoare, umbrele, sunt acelea care dau profunzime și transformă imaginea statică într-o... capodoperă.”

„Matematica la noi acasă” este titlul ultimului capitol al cărții. Am imaginat niște probleme legate de viața de zi cu zi, pentru a înțelege care este legătura dintre matematică și viața noastră. Geometria este o bază, un punct de plecare pentru ceea ce este în jurul nostru. Cartea se adresează, în primul rând, elevilor de gimnaziu, dar poate fi un sprijin și un punct de plecare pentru toți aceia care doresc să înțeleagă care este legătura magică dintre matematică și viața noastră zilnică.

Am rezolvat, prin desene, exercițiile și problemele propuse în carte. Lucrarea este interactivă. există un spațiu generos pentru ca cititorul de orice vârstă să poată exersa rezolvarea acestora. Un coleg mi-a spus că el încearcă să rezolve problemele propuse în carte prin fotografiile din natură. Este și acesta un mod de a răspunde cerințelor problemelor și, desigur, o provocare aparte.

Lucrarea se adresează tuturor și prin aspectul plăcut și imaginile inedite. Prin interferența plăcută și facilă a noțiunilor de artă, matematică, arhitectură și de cultură generală, fiecare poate să găsească ceva interesant, iar spațiile pentru rezolvarea problemelor oferă posibilitatea unui exercițiu deconectant, dar și instructiv.

S-a discutat mult despre întrepătrunderea domeniilor aparent atât de diferite, dar de fapt atât de strâns legate, dar și despre faptul că arhitectura și matematica se învață de mic.

Nu ar trebui să termin de scris acest articol fără a aminti coperta cărții. Un prim „layer” bazat pe forme geometrice peste care am așezat schițe de la proiecte uitate prin sertare, proiecte realizate înainte de epoca calculatoarelor și a CAD-urilor. Nu sunt desene sau randări cu linii precise, exacte, imagini de revistă, ci desene la teu și echer, în creion, apoi în tuș, peste care petele de culoare dau profunzime și volumetrie.

„Desenul de mână a fost și rămâne primul și principalul act de creație care immortalizează sufletul unei idei”, după cum spune arhitectul pictor și romancier român-american Emmanuel Bancesco.

Magia punctului dă posibilitatea asimilării unor noțiuni fundamentale de matematică, a unor elemente importante din arhitectură sau din pictură, dar și elemente de cultură generală sau de divertisment.

Strădania noastră are și un scop caritabil. Profitul este donat în beneficiul copiilor grav bolnavi. Mulțumim și pe această cale tuturor acelor care ne-au sprijinit și ne-au ajutat să aducem bucurie printre copii și nu numai, acum, cu ocazia sărbătorilor pascale. Mulțumim în mod deosebit doamnei arhitect Ileana Tureanu, președinte al Uniunii Arhitecților din România. Sperăm ca proiectul să continue, deoarece, nu uităm că **arhitectura se învață de mic!**

ATELIERUL HUMAN SCALE PENTRU COPII

Text prezentare eveniment
 Foto: Vlad NANCĂ

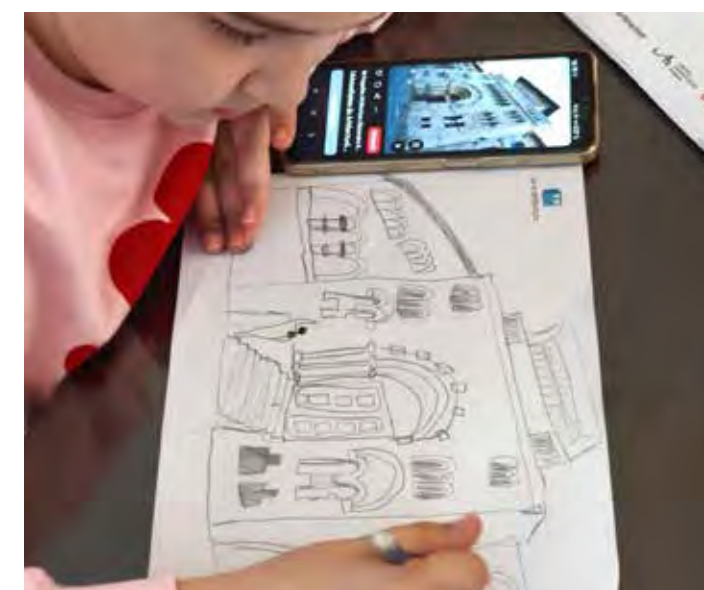
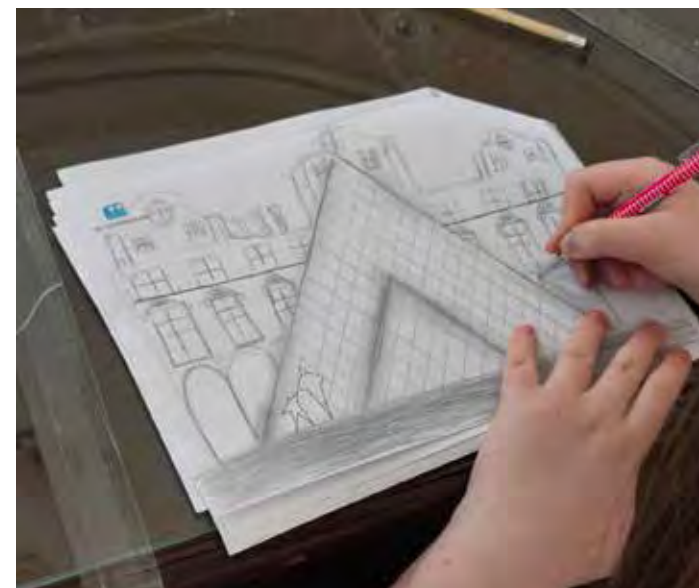

LUMEA PE MĂSURA NOASTRĂ

Asociația De-a Arhitectura a organizat, pe 12 aprilie 2025, în parteneriat cu Uniunea Arhitecților din România și UniCredit Bank, atelierul „Human Scale”, dedicat copiilor de 9-12 ani. În cadrul atelierului, copiii au descoperit ce înseamnă „scara” în arhitectură și cum desenăm lucrurile din jur mai mici, dar păstrând proporțiile. Au măsurat, desenat și înțeles cum ne raportăm la spațiul construit pornind de la propriul corp - pentru că omul este măsura tuturor lucrurilor.

„Human Scale” este proiectul care reprezintă România la cea de-a 19-a ediție a Expoziției Internaționale de Arhitectură - La Biennale di Venezia 2025 - și a fost creat de Vlad Năncă și Muromuro Studio (Ioana Chifu, Onar Stănescu) și curatori de Cosmina Goagea. Atelierul este inspirat de „Human Scale”, proiect produs de Arrogant Films și Artewiser, fiind conceput și îndrumat de arh. Annemarie Constantinescu-Strihan. Grafica aparține arh. Veronica Sava, după siluetele umane ale lui Vlad Năncă și pavilionul inspirat de Henrieta Delavrancea-Gibory, desenat de Annemarie Constantinescu-Strihan.

În ultimii ani, Vlad Nancă a explorat în mod repetat extragerea „anturajului” sau a personajelor care oferă scară în desenele arhitecturale și transformarea acestora în sculpturi la scara 1:1. Convingerea artistului este că, deși proiectele arhitecturale pot deveni clădiri, figurile din interiorul lor rămân captive în desen, fără a-și realiza vreodată potențialul fizic. Nancă vede această transformare ca pe o eliberare, integrând siluetele mărite în expozițiile sale pentru a crea diverse narațiuni.

Annemarie Constantinescu-Strihan ne povestește: „Ca să aflu ce este diferit în desenul de arhitectură, copiii au măsurat obiectele din jurul lor, le-au redus la scară și le-au creionat, astfel încât să le păstreze proporțiile din realitate. Dar oare cât de mici sau cât de mari sunt obiectele astfel încât să se potrivească oamenilor? Inspirați de imagini ale proiectului Human Scale, ce va reprezenta România la Bienala de la Veneția, copiii au comparat proporțiile dintre oameni și clădiri. Cu veselie, amintiri din vacanță și atenție la proporții, cei mici au desenat la final monumente vizitate de ei din toată lumea - de la Arcul de Triumf la piramidele din Egipt, Big Ben, Turnul Eiffel și Turnul din Pisa”.

Atelierul a fost dens și bine încheiat, cu activități care s-au legat firesc de curiozitățile și întrebările copiilor, chiar și în condiții de grup mare. Ne-am bucurat de o primire caldă din partea gazdelor, cărora le mulțumim pentru o atmosferă cu adevărat primitoare.

Am explorat împreună cum măsura omului dă sens arhitecturii. A fost doar începutul - urmează și alte ocazii de a descoperi lumea prin desen și proporții.

CARTEA DE ARHITECTURĂ

Text: Andrei VATAMANIUC

DOUĂ CĂRȚI DESPRE CHIȘINĂU

Două abordări diferite despre cum poate fi povestită istoria unei urbe: una mai exactă, tehnică, științifică, alta mai personală, simțită și absorbită în cursul vieții unui orașean.

Prima, *Identitățile Chișinăului*: volum selectiv din materialele conferințelor internaționale „Identitățile Chișinăului, 2011-2021”, este o ediție dedicată unui deceniu al conferinței „Identitățile Chișinăului”. Această conferință, mai exact zis serie de conferințe, se întâmplă datorită efortului multor oameni dedicați, dar îndeosebi datorită domnilor Sergiu Musteață (Asociația Națională a Tinerilor Istorici din Moldova) și Alexandru Corduneanu (Grupul Civic pentru Patrimoniu Cultural). Acest volum acumulează o selecție fabuloasă de articole despre Chișinău care, inițial, au fost prezentate în cadrul conferințelor și, după, publicate în ediții limitate. Ca să amintesc, au fost organizate opt conferințe / evenimente științifice internaționale dedicate explorării istoriei, culturii și patrimoniului urban al Chișinăului. Foarte repede evenimentul a devenit un reper academic important în Republica Moldova. Volumele pot fi găsite în spațiul virtual, în format pdf.

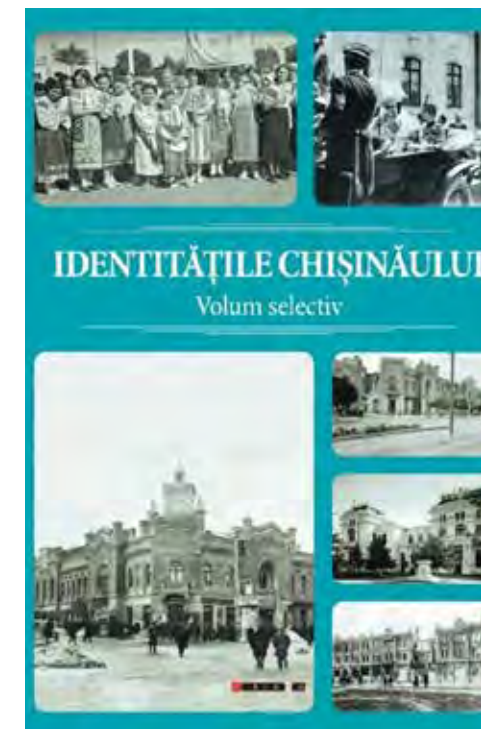
Volumul este divizat în șapte capitole: orașul arheologic, orașul de până la 1812, orașul dominației imperiale 1812-1918, orașul românesc interbelic 1918-1940 (1944), orașul subteran, orașul sovietic și contemporan și, la final, un capitol în loc de postfață. Cartea conține texte, hărți, documente de arhivă, poze, referințe. Autorii articolelor sunt istorici, arhitecți, urbaniști, etnologi, scriitori și specialiști în patrimoniul cultural din Republica Moldova, România și alte țări. Ediția a fost îngrijită de Sergiu Musteață și Alexandru Corduneanu.

A doua carte pare a fi o poveste dulce-amăruie despre Chișinău. Lică Sainciuc, autorul textului și imaginilor volumului *Chișinăul ascuns*, este bine-cunoscut în Republica Moldova mai ales de copii. Născut la Chișinău pe 29 iunie 1947, în familia pictorilor Valentina Rusu-Ciobanu și Glebus Sainciuc, de formare arhitect, este un artist plastic din Republica Moldova, în domeniul graficii de carte pentru copii. Este cunoscut pentru desenele sale din abecedarul „Albinuța”, de Grigore Vieru, și „Abecedarul” realizat în colaborare cu Spiridon Vangheli și Grigore Vieru.

Începând cu anii 1980, a publicat articole și cărți referitoare la patrimoniul istoric al orașului Chișinău, a scris, a desenat și a povestit multe. Lică Sainciuc este un observator meticolos al schimbărilor postbelice ale orașului. S-a născut într-un oraș devastat de război, a copilărit în perioada rezidirii orașului într-o manieră a realismului socialist, s-a format și maturizat deja într-un Chișinău sovietic, puternic afectat de industrializare, tipizare și control.

Volumul *Chișinăul ascuns* îl simți ca o continuitate a altor cărți apărute începând cu anii 2000: *Colina antenelor de bruiaj*, *Chișinăul pe vremea lui Pușkin cu 333 de intersecții*, *Intersecții chișinăuene via Ioan Halippa*.

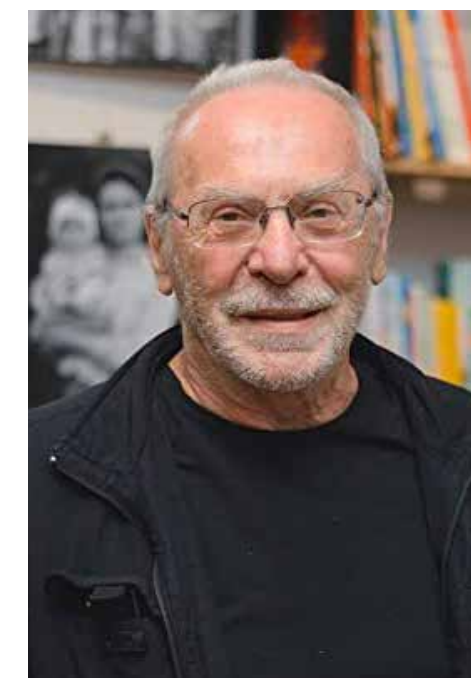
Alexandru CORDUNEANU

Sergiu MUSTEȚEA

Cartea *Chișinăul ascuns*, apărută în a doua ediție, prin texte scurte și imagini, poze, hărți, povestește memoria orașului într-o manieră de ghid care te poartă pe ulcioarele din partea de jos a orașului (zona pre-imperială), prin intersecții, fântâni, mahalale, case de referință, casa familiei Sainciuc, acareturi, poște, piețe, biserici și cimitire. Chișinăul descris este mai mult personal, al autorului (povestitorului), care vorbește cu amar despre viteza cu care se pierde orașul medieval. Spiritul de observație al autorului aduce și arată cititorilor continuitatea locului, amprente vechiului în structura orașului, detalii ale pietrelor funerare, pisanii, detalii de clădiri, pavaje, garduri, care împletite cu hărți, toponimie și străzi, poze din diverse epoci, de fapt, vorbesc despre potențialul valorificării mărturiilor istorice pentru un oraș în continuă transformare.

Ambele cărți largesc spectrul instrumentelor de cunoaștere și înțelegere a orașului Chișinău, îl fac mai uman, mai profund, mai colorat, dar și contribuie la conservarea identității lui.

Lică SAINCIUC

ILIE ILISIE POPA (1950-2025)

Ne-a părăsit, după o demnă suferință, respectatul și inimosul arhitect **Ilie Ilisie POPA**.

S-a născut la 28 septembrie 1950, în Orăștie, fiul lui Ilie și al Eleonorei Popa. Absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu” din Orăștie, făcând parte din promoția 1969 a prestigiosului liceu.

A fost absolvent al primei serii de arhitecți conducători a Institutului Politehnic „Traian Vuia” din Timișoara - Facultatea de Arhitectură. După obținerea diplomei de conductor arhitect, continuă studiile, între anii 1973 și 1976, la Institutul de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București și devine arhitect diplomat.

A lucrat la Institutul de Proiectare Hunedoara-Deva, ca arhitect la atelierului de arhitectură și urbanism. Între anii 1990 și 1993, a fost directorul general și președintele Consiliului de Administrație al IPH. La institutul județean de proiectare a fost arhitectul care a răspuns de dezvoltarea arhitecturală a orașului Orăștie realizând ansamblurile de blocuri de la Bulevardul Eroilor și Unirii și Spitalul Municipal.

Din 1990, a făcut parte din Comisia de avizare pentru amenajarea teritoriului în cadrul Consiliului Județean Hunedoara, iar din 1995, în aceeași comisie din cadrul Primăriei municipiului Deva.

Din 2005 a fost membru al Registrului Urbaniștilor din România și, din 2013, a făcut parte din comisiile de avizare pentru amenajarea teritoriului de la primăriile din Orăștie, Hunedoara și Hațeg.

Text: Mariana COJOCARU

Restaurare castel NOPCSA, sat Săcel, jud. Hunedoara, acces principal

Perspectivă interioară

Sala Oglinzilor

A activat în sprijinul breslei arhitecților, unde a condus structurile teritoriale ale Ordinului Arhitecților din România și ale Uniunii Arhitecților din România - a fost președintele structurii Hunedoara - Gorj a UAR.

În perioada 1993-1997, a fost arhitect proiectant la SC „Compact” din Deva, unde a realizat proiecte de arhitectură, construcții, instalații și urbanism.

A predat desenul la Școala de Arte din Deva și a fost mentorul a peste 20 de tineri arhitecți pe care i-a îndrumat.

A fost un arhitect responsabil, onest, harnic, implicat și a slujit arhitectura românească și comunitatea din Deva, unde a profesat și activat cu pasiune și pricepere 50 de ani.

A proiectat edificii reprezentative, a făcut planuri de urbanism, a condus Institutul de Proiectare Județean de-a lungul multor ani, implicându-se în transformarea municipiului pe toate căile profesionale și administrative.

În primii ani de studenție a lucrat pentru Orăștie proiectul restaurantului Miorița, ca apoi să proiecteze în teritoriu detalii de sistematizare, P.U.Z.-uri la Deva, Orăștie, Geoagiu Băi, Petroșani, blocuri de locuințe, școli, grădinițe, spitale, case de cultură, hoteluri, centre comerciale, biodiversitate, biserici, **sute** de școli și licee, restaurări de clădiri monument, mobilier și amenajări de interior.

A conceput, proiectat și asistat la construirea a 3 biserici la Deva și o biserică la Simeria, iar pentru Mănăstirea Prislop a finalizat 10 variante pentru ansamblul de construcții bisericesti și catedrala acestui așezământ.

Amprenta arhitectului se regăsește în clădirea sediului Curții de Conturi din Deva, în liniile futuriste ale sediului BRD din Hunedoara, a conacului din Comuna General Berthelot, Centrului de vânătoare de la Vânători Neamț, a clădirii ASE Deva, a centrului de afaceri de la Simeria și a multor alte clădiri. Practic, de la mobilier, la școli și biserici, Ilie Popa are la activ sute de creații arhitecturale. A fost o fire de artist, deși în profesia sa operează cu date precise. A făcut totul cu pasiune și dragoste, cu devotament și pricepere. Și-a iubit meseria și orașul în care a trăit și la fel de mult orașul natal Orăștie.

Arhitectul Ilie Ilisie Popa scria despre profesia de arhitect că o „poți face bine dacă te uiți la istoria arhitecturii, cauți tradiții și modele, te uiți la arhitectura populară”. Un model au fost profesorii săi, dar și viața și lucrările bunicului pe care le-a văzut în copilărie, iar apoi, realizările tatălui său pe care le-a apreciat în adolescență.

Academicianul Păun Ion Otiman a avut cuvinte de apreciere la adresa arhitectului Ilie Popa pentru contribuția sa la realizarea Centrului de Cercetări pentru Dezvoltare Durabilă în Țara Hațegului, proiect desfășurat sub egida Academiei Române

Arhitect ILIE POPA - cum puțini arhitecți mai găsești în România

Cea mai grea problemă în proiectul pentru reabilitarea Conacului Berthelot din Țara Hațegului și realizarea Centrului de Cercetări al Academiei Române din localitatea cu același nume a fost găsirea unui proiectant, unui arhitect de formație clasică, care să readucă așezământul Nopcsa-Berthelot la aspectul și forma din perioada sa de glorie. După mai multe căutări, l-am găsit în persoana arhitectului din Deva, Ilie Popa. Trecătorul prin Țara Hațegului, cel care poposește numai câteva clipe în fața așezământului Berthelot, așa cum arată din octombrie 2010, îmi va da dreptate: ce păcat că România are așa de puțini arhitecți de talia, talentul și geniul lui Ilie Popa.

În anul 1973 s-a căsătorit cu doctor Bogdan Eugenia-Elena, având împreună o fiică, Raluca-Bogdana, care a îmbrățișat meseria mamei. Raluca este căsătorită cu doctor Pop Ciprian, pe care Ilie l-a iubit ca pe un fiu. Împreună i-au dăruit doi nepoți pe care i-a iubit enorm: Tudor-Bogdan și Luiza.

Biserica ortodoxă Sf. Apostol Întiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan – Deva, Județul Hunedoara

Biserica Ortodoxă „Nașterea Maicii Domnului”, Deva

Mănăstirea Prislop, județul Hunedoara

Sediul primăriei (clădirea nouă, fostul sediu BRD din Centrul vechi Hunedoara)

Restaurare Conac General Berthelot, actual „Centru de Dezvoltare Durabilă a Țării Hațegului”

Amenajarea zonei centrale protejate „Piața Victoriei”, Orăștie

Arhitectul Ilie Popa a fost extrem de iubit și de apreciat de către prieteni și de toți cei care l-au cunoscut, fiind un model de vocație și noblete profesională. Sora sa, Cojocaru Mariana Carmen, și nepotul său, Cojocaru Adrian Ștefan, i-au urmat exemplul alegând aceeași cale, continuând astfel o moștenire de excelență în arhitectură.

Și-a iubit familia și și-a adorat nepoții, și-a iubit colegii și a făcut tot ce a putut ca să-i țină uniți.

Cu modestie afirmă: „Am făcut tot ce am putut să fac: familie, casă, cunoaștere, **numai din arhitectură**; pentru că ea l-a învins pe saxofonul meu drag și asta, acum, nu regret”.

A fost un OM, un OM GENEROS, BUN, CREDINCIOS.

ACTIVITATEA COLEGIULUI DIRECTOR ȘI A SENATULUI

Text: Mirela MERCURIANU

ȘEDINȚA COLEGIULUI DIRECTOR DIN DATA DE 27.01.2025

Principalele puncte aflate pe odinea de zi a ședinței au fost:
Aprobare achiziție piesă pentru centrala termică a Centrului de Cultură Arhitecturală din strada Jean Louis Calderon, Ziarist, Nr. 48.
Reînnoirea Mărcii Revista Arhitectura la O.S.I.M.
Marile proiecte culturale și profesionale ale anului 2025.
Aspecte privind sediile pentru structurile teritoriale ale UAR.
Pregătirea Conferinței naționale 2026 - propuneri de modificare și completare a Statutului - demararea activității Comisiei Senatului privind probleme organizatorice, relația cu membrii și resurse financiare.

S-AU EMIS URMĂTOARELE DECIZII:

- **Decizia nr. 1** din 27.01.2025 pentru aprobarea achiziției și înlocuirea unor piese la centrala termică Buderus a imobilului monument istoric din strada J. L. Calderon, București, aflat în proprietatea Uniunii Arhitecților din România.
- **Decizia nr. 2** din 27.01.2025 pentru aprobarea reînnoirii mărcii OSIM a Revistei Arhitectura a Uniunii Arhitecților din România.

ȘEDINȚA EXTRAORDINARĂ A COLEGIULUI DIRECTOR DIN DATA 13.02.2025

Se aprobă finanțarea cheltuielilor de transport de la Paris la București, din bugetul Timbrului Arhitecturii aferent anului 2025, a expoziției arhitectului mexican Felix Candela. Expoziția se organizează în România în baza protocolului încheiat între Uniunea Arhitecților din România și Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”.

S-A EMIS URMĂTOAREA DECIZIE:

- **Decizia nr. 3** din 13.02.2025 pentru aprobarea finanțării cheltuielilor pentru transportul expoziției arhitectului Felix Candela de la Paris la București.

ȘEDINȚA COLEGIULUI DIRECTOR DIN DATA DE 03.03.2025

Pe ordinea de zi a acestei ședinței, principalele subiecte au fost următoarele:
Aprobarea unor finanțări din Timbrul Arhitecturii pentru proiecte culturale.
Propuneri de programe și proiecte culturale pentru anul 2025, BNA, Zilele Culturii

Urbane la Uzina de Apă, Expoziția „UTOPIA POSIBILĂ - LITORAL ROMÂNESC”, care se va organiza la Wroclaw, Polonia.
Organizarea de expoziții în mari centre culturale din Europa: Sevilla, Barcelona, Londra.
Aprobare finanțare pentru curatoriat expoziție „UTOPIA POSIBILĂ - LITORAL ROMÂNESC”.
Situția conducerilor structurilor teritoriale ale UAR.
Măsuri privind personalul UAR.

S-AU EMIS URMĂTOARELE DECIZII:

- **Decizia nr. 4** din 03.03.2025 pentru aprobarea finanțării din Timbrul Arhitecturii a proiectului cultural „Concurs Prietenii muzicii - Propiano România”.
- **Decizia nr. 5** din 03.03.2025 pentru aprobarea finanțării din Timbrul Arhitecturii a proiectului cultural „PALATE ȘI CONACE MUNTENEȘTI”.
- **Decizia nr. 6** din 03.03.2025 pentru aprobarea finanțării proiectului cultural „Irina Rosetti - arhitecții pentru bibliotecă și bibliotecă pentru arhitecți”.
- **Decizia nr. 7** din 03.03.2025 pentru aprobarea finanțării din Timbrul Arhitecturii a proiectului cultural Expoziție „UTOPIA POSIBILĂ - LITORAL ROMÂNESC”.
- **Decizia nr. 8** din 03.03.2025 privind prelungirea mandatelor conducerilor structurilor teritoriale ale UAR.
- **Decizia nr. 9** din 03.03.2025 pentru aprobarea constituirii unui depozit din sumele existente în contul UAR la Banca Credit Europe Bank.
- **Decizia nr. 10** din 03.03.2025 pentru aprobarea unor cheltuieli pentru realizarea unor reportaje pentru UAR la Baia Mare și Oradea.
- **Decizia nr. 11** din 03.03.2025 pentru aprobarea unor măsuri privind personalul angajat al Uniunii Arhitecților din România.
- **Decizia nr. 12** din 03.03.2025 pentru aprobarea delegației UAR și a cheltuielilor de deplasare pentru vernisajul expoziției U.A.R. „Femei excepționale din Arhitectura Românească” la Sevilla, Parlamentul Andaluz, Spania

ȘEDINȚA COLEGIULUI DIRECTOR DIN DATA DE 28.03.2025

Pe ordinea de zi a acestei ședințe, principalele subiecte au fost următoarele:
Prezentarea Raportului de activitate al UAR pentru anul 2024.
Prezentarea Proiectelor bugetelor UAR pentru exercițiul financiar 2025.
Proiectul Regulamentului de acordare a indemnizației de merit și al componenței comisiei de evaluare pentru acordarea indemnizației de merit.
Aprobare finanțare pentru proiectul cultural Vernisaj expoziție și colocviu „In memoriam - arhitect Călin Hoinărescu” (n. 1944 - d. 2022).
Aprobarea unei cofinanțării din Timbrul Arhitecturii a editării broșurii „CASA IOAN HANCIU”.

S-AU EMIS URMĂTOARELE DECIZII:

- **Decizia nr. 13** din 28.03.2025 pentru aprobarea finanțării din Timbrul Arhitecturii a proiectului cultural Vernisaj expoziție și colocviu „In memoriam - arhitect Călin Hoinărescu” (n. 1944 - d. 2022), arhitect dedicat comunității și arhitecturii.
- **Decizia nr. 14** din 28.03.2025 pentru aprobarea cofinanțării din Timbrul Arhitecturii a editării broșurii „CASA IOAN HANCIU”.

ȘEDINȚA SENATULUI DIN DATA DE 28.03.2025

Principalele subiecte aflate pe ordinea de zi a ședinței au fost:

Raport de activitate al UAR pentru anul 2024 - prezentare succintă și execuția bugetelor.

Aprobarea situațiilor financiare aferente exercițiului financiar 2024, aprobarea repartizării rezultatului exercițiului financiar și a raportului administratorilor pentru anul 2024.

Aprobarea bugetelor UAR pentru exercițiul financiar 2025.

Aprobarea Regulamentului de acordare a indemnizației de merit.

Aprobarea componenței comisiei de acordare a indemnizației de merit.

Aprobarea primirii de noi membri în UAR.

Solicitare finanțare pentru Filiala Sud-Vest Oltenia.

Solicitare coparticipare amenajare sediu - Filiala Iași UAR în asociere cu OAR Iași-Vaslui.

S-AU EMIS URMĂTOARELE HOTĂRÂRI:

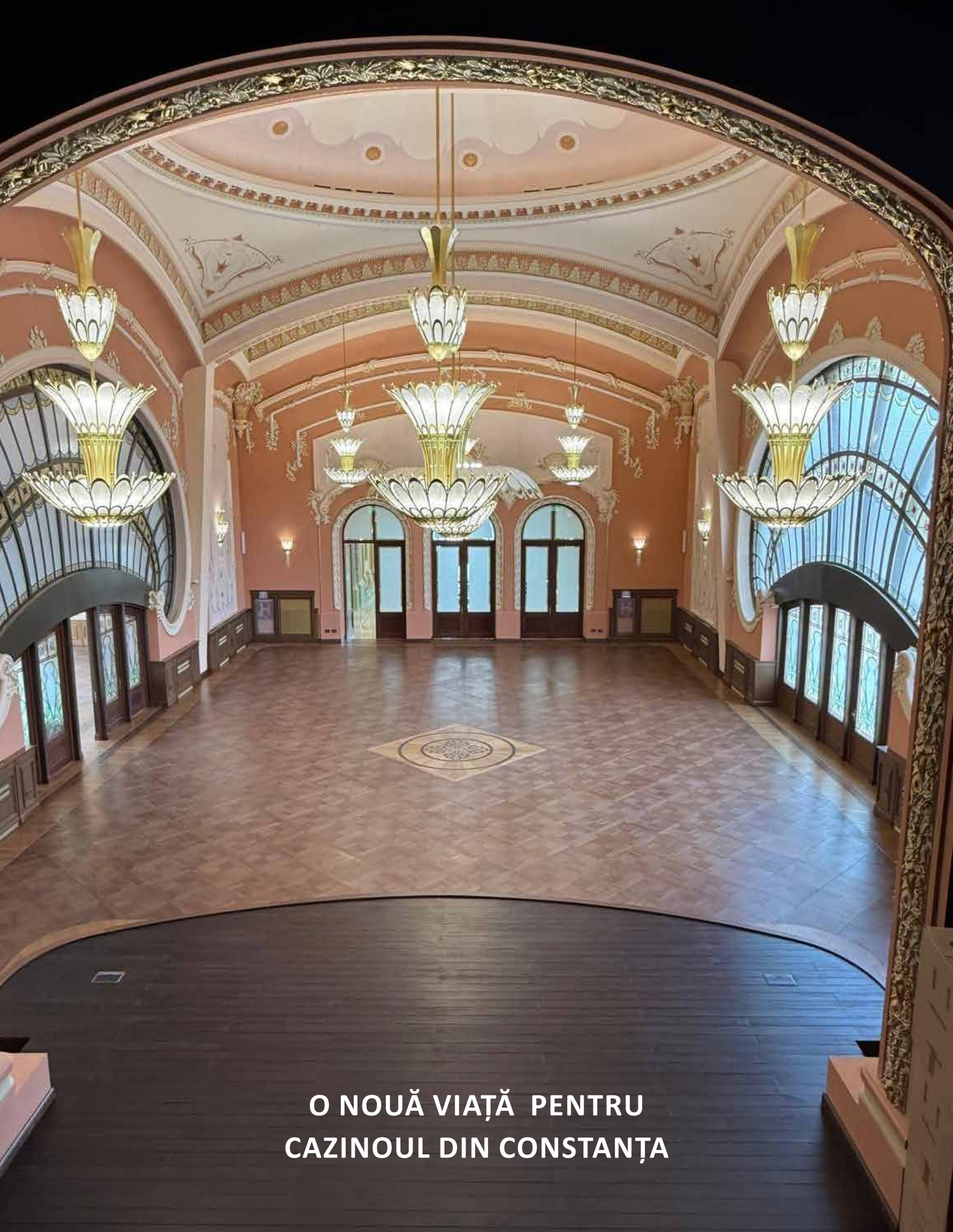
- **Hotărârea nr. 1** din 28.03.2025 privind aprobarea situațiilor financiare încheiate la 31.12.2024, repartizarea rezultatului exercițiului financiar 2024 și aprobarea Raportului administratorilor.
- **Hotărârea nr. 2** din 28.03.2025 privind aprobarea Bugetelor Uniunii Arhitecților din România pentru exercițiul financiar 2025.
- **Hotărârea nr. 3** din 28.03.2025 de aprobare a Regulamentului de organizare și funcționare al Comisiei pentru acordarea Indemnizației de merit și a grilei de evaluare ANEXĂ-TABEL SINTEZĂ.
- **Hotărârea nr. 4** din 28.03.2025 privind aprobarea componenței comisiei pentru acordarea indemnizației de merit.
- **Hotărârea nr. 5** din 28.03.2025 cu privire la primirea de noi membri.
- **Hotărârea nr. 6** din 28.03.2025 privind casarea și valorificarea autoturismului Logan aflat în proprietatea Uniunii Arhitecților din România.
- **Hotărârea nr. 7** din 28.03.2025 pentru aprobarea unei finanțări pentru Filiala Sud-Vest Oltenia a Uniunii Arhitecților din România.

Centrul de Cultură Arhitecturală al UAR (foto: Crăița FRUNZĂ)

**ARCHY FEST - FESTIVALUL CARE SCOATE
ARHITECTURA ÎN STRADĂ**

O NOUĂ VIAȚĂ PENTRU
CAZINOUL DIN CONSTANȚA

**PUTEȚI CUMPĂRA
REVISTA ARHITECTURA DE PE
SITE-UL NOSTRU:**

www.shop.arhitectura-1906.ro

